

תחילה לחול, אלא אם עשה כך בלא כוונה. וכן אין עוסקים במה שמאכילים את הגוי ביום החג.

וקידוש של שבועות וזכר החג בברכת המזון ותפלת מעריב ושחרית ומנחה הם כמו שרשמנו אצל פסח וכן קריאת ההלל לגמור. ופסוקי מוסף:

אן נכבו ונטבך פי אלעיד מא יבקי מנה תעמֵדא ללחול אלהם אלא אן יכון יפעל בגיר קצד וכדלך לא נעאלג מא נטעמה לגוי יום אלעיד. וקדוס אלענצרה וזכר אלעיד פי ברכת מזון וצולה אלליל ואלגדאה ואלעשי עלי מא רסמנא פי אלפסח וכדלך קראה אלהל לגמור. ואמא פואסיק מוסף:

וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה ליי בשבועתיכם מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו. והקרבתם עולה לריח ניחח ליי פרים בני בקר שנים איל אחד שבעה / כבשים בני שנה. ומנחתם ונסכיהם כמדובר וג'.

ומצאתי שאנשי דורנו רגילים שיאמרו להם במוסף עיקרי תרי"ג המצוות אשר צוה ה' את בני ישראל, בחיבור המתחיל את הנהלתה ובדקתי אותם ומצאתי שאינם מכילים תרי"ג בשלמות וראיתי בהם חזרות ואריכות הלשון שלא ראוי להזכירן בספר הזה. וראיתי לשים דבר אחר במקומם, לא מפני שהם עיקר שאי אפשר בלעדיו אלא מפני שראיתי שהאנשים נתנו את לבם בהם. גם ראיתי שהראשונים חלקו את המצוות לארבעה חלקים ואמרו שמצוות עשה מאתיים ומצוות לא תעשה רע"ז ועבירות שיש בהן חיוב מיתה ע"א וחקים החלים במקרים ידועים ס"ה. וחלקתי את מצוות עשה הנוהגות בכל זמן ומקום לחוד, והאחרות לחוד, וכן מצוות לא תעשה הנוהגות בכל זמן ומקום לחוד, והאחרות לחוד; והפשעים לחוד, והמשפטים לחוד, ויצאו ששה פרקים. ואני רואה לקבעם:

ווגדנא אהל זמאננא הדא קד עֵדו אן יקאל להם פי מוסף עיון תרי"ג שריעה אלתי שרעהא אללה תע עלי בני אסראיל עלי אלתאליף אלדי אלה אתה הנחלתה פאמתחנתהא פוגדתהא לא תכמל תרי"ג וראית פיהא אעאדאת וחשו לא תצלה אן אדכרהא פי הדא אלכתאב פראית אן אנעל ערצהא ליס לאנהא אצל לא בד מנהא לכן לתעלק קלוב אלנאס אלדין ראית פיהא. וראית מע דאך אלאלין קד קסמו אלמצות ד' אקסאם וקאלו אן מצות עשה מאתין ומצות לא תעשה רעז ומא פי עקובתה מיתה עא ואחכאם מוצעה לחואדת תחדת סה פקסמת מצות עשה אללאומה פי כל זמאן ומכאן פצלא ומא סואהא פצלא וכדלך מצות לא תעשה אללאומה פי כל זמאן ומכאן / פצלא ואלבאקי פצלא ואלגנאיאת פצלא ואלאחכאם פצלא פצארת סתה פצול וארי אן אתבתהא:

1. פסחים מ' ב' וביצה י"ז ב'. 3. ביצה כ"א ב'. 5. כמו שרשמנו: עיין לעיל עמ' קלה, קנ. 11. ונוהגין בכל המקומות לקרא בשני ימים טובים של חג השבועות אזהרות... ורוב שלוחי צבור אומרים אותם כשחוזרין תפלת מוסף כשמגיעין עד על ירי משה עבדך, וכן כתוב בסדר רב עמרם ורב סעדיה (אבודרהם דף ס"ה ד'), ועל האזהרות בכלל עי' במחברת"ל של ר"מ גוטמן: "בחנית המצות" (ברסלוי תרפ"ח) ובמאמרו של ר"מ אלבונון באינציקלופדיא-יודיקא III 508. 14. עי' עליו שם ובאוצר השירה לר"י דודון. 20. הכונה לבעל הלכות גדולות ולאלה שקדמוהו (עי' גוטמן שם), והשוה בה'ג ד"ב עמ' 13, 15.

אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּירָא. וְאוֹתוֹ תַעֲבֹד בְּתַפְלָה.
עֵרֵב וּבִקֵּר יַחְדָּהוּ. בָּאוֹת. וְטוֹטְפוֹת לְתַהֲלָה.
בְּכַנְפֶיךָ צִיצִית נֶצַח. וּבִפְתַחְךָ מְזוּזָה סֵלָה.
כַּבֵּד הוֹרֶיךָ. יֵרָא מֵהֶם. כִּי אֵל גָּתוֹן לְמוֹ גְדוּלָּה.
גְּדוּלָּה לְזַנְי. וְהִדְרָתָם. וּמוֹרָא לְמִקְדָּשׁ תִּקְיָם.
לְלִמּוּד. וּלְלִמּוּד דָּת. וְהַמְלִיךְ יִקְרָאָנָה לְעַם בְּלִהְקִים.
דְּחָה הָאֱלִילִים. וּנְתַצְתֶּם. וְרַעֲיָךְ כְּמוֹךְ תַחֲשֶׁקֶם.
הִבִּיאָה כִפָּר. וְצִדֵּק תִרְדּוּף. וּמִשְׁקָלוֹתֶיךָ לְצִדֵּק תִּקְיָם.
תִּקְיָם תִּקְיָם. וְעוֹבֵב תַעֲזוּב. וְהַעֲבֵט תַעֲבִיט דֵי חֲסָרוֹן.

בהערות על פיוט זה נמנו כל מצות עשה וכל מצות לא תעשה הרמוזות בכל בית ובית. ופסקי התורה השייכים למצות האלה נסמנו אחריהן:

מנין מצוות עשה.

1. א. ב. יראת ה' ותפלה. דב' י. כ. 2. ג. ד: ק"ש שחרית וערבית. דב' ו ד ז: ה. ו: תפילין של יד ושל ראש. דב' ו ה. 3. ז: ציצית. במ' טו לח. נ צ ח: מלה מתאימה למלה "לדרתם" שנאמר בקשר עם מצות ציצית. ח: מזוזה. דב' ו ט. ס ל ה: ר"ל ביום ובלילה (ווערטהיימער). 4. ט: כבוד אב ואם, שמ' כ יב. כי... גדולה: ר"ל המקום השווה כבודם לכבודו (עי' מכילתא יתרו, פרשה ח). י: מורא אב ואם, ויק' יט ג. 5. יא. יב: לקום מפני שיבה ולכבד תלמיד חכם, ויק' יט לב. יג: לירא מן המקדש, ויק' יט ל. ת ק ים: ר"ל למקדש אשר תקים בעתיד והוא בנין הבית השלישי, ולפי זה מצות יראת המקדש נוהגת רק בזמן שביה"מ קיים

ולא בחרבנו, ועי' על ענין זה השקלא וטריא בספר המצות לרס"ג הוצאת פערלא ח"א עמ' 220. 6. יד: ללמוד תורה. דב' ה א. טו: ללמד תורה לאחרים, דב' ז ז. טז: להקהיל את העם והמלך יקרא את התורה באזניהם. דב' לא יא. ב להקיים: מלשון להקת הנביאים, ש"א יט כ. 7. יז. יח: לאבד ע"ו ומשמייה. דב' יב ב ג. יט: לאהוב כל אחד מישראל כגופו, ויק' יט יח. תחשקם: מלשון חשק ה' לאהבה אותם, דב' י טו. 8. כ: גתינת מחצית השקל, שמ' ליג. כא: לרדוף צדק, דב' טז כ. ועי' פערלא, שם ח"א עמ' 304 וכו'. כב: משקלות צדק ומדות צדק, ויק' יט לו. 9. כג. כד: טעינה ופריקה, דב' ככ ד, שמ' כג ה. כה: מצוה הרמוזה בפסוק העבט תעביטנו די מחסרו, דב' טו ח ועי'

המקורות. מלבד כתבי היד הרשומים במפתח כה"י השתמשתי בדפוסים אלו: מנין תרי"ג מצות שבחורה מאת רס"ג י"ל עם באור מאת א. ש. ווערטהיימער ירושלים תר"ץ (=ו). ספר הירושות לרס"ג י"ל ע"י יואל הכהן מיללער פאריס תרנ"ז (=מ). ספר המצות לרס"ג י"ל עם באור ע"י ירוחם פישל פערלא. ג' חלקים. ווארשא תרע"ד—תרע"ו (=פ). קובץ מעשי ידי גאונים קדמונים י"ל ע"י יהודה ראזענבערג, ברלין 1894 (=ק).

2. אד"ו ייחודו; אדכ"ג ובדפוסים ייחודו. בדפוסים וטוטפת. 4. א"ה אד"ו ירא מנהם. בדפוסים ו ט פ כלאל, ק כל אל. 5. אד"ו לזקוני. בדפוסים למקדיש. אדכ"ג תקם. 6. מ יקראנה להם. א"ה אד"ו בלהקם. 7. א"ה אדכ"ג בצדי הגליון דחה במ אלילים. אד"ו ונתצם. בדפוסים ורעך. 8. א"ה הביאה פטר. לצדק הקם, כן הוא במ; בשאר המקורות—לצדקם הקם". 9. א"ה אד"ו כג טשי עזוב תעזוב.

השב תשיב אבדה, והענק תעניק, והוכיח תוכיח לכשרון.

10.

וְחִי אַחִיךָ עִמָּךְ, וּבִרְכַתְּ בְשִׁבְעָךְ בְּרוּן.

המול ימול יליד ביתך, ומקנת פספך לברית זכרון.

זְכָרוֹן שְׁמוֹר הַשַּׁבָּת, אֶתָּה, וּבְנִיָּהּ, וְעַבְדֶּיךָ, וּבְהִמְתָּךְ יִשְׁבְּתוּ בּוֹ.

ראשון ושביעי בניסן עצרת, ותרועה קדש לנקבו.

חֶקֶת הַכַּפּוּרִים קִדְּשָׁהּ, וְהַחֲגִי, וְהַשְּׂמִינִי בּוֹ. /

15

שְׁלֹשׁ רְגָלִים תַּחֲוֶג, וּמִתְּנֵת יָד פְּכַרְפֶּת טוֹבוֹ.

קיס, ב

טוֹבוֹ בְּפֶסַח, מִצָּה, וּמְרוּר, לְבַעַר חֶמֶץ וּלְכַלּוֹת,

שְׁבוּעוֹת, וְסוּפָה, וְלוּלָב, תְּקִיעָה, וְעֲנּוּי מִמַּאֲכָלוֹת.

ירחי עיבור, ופסח שני, ושמחת החגים למלאת,

„כתוב זאת” רמו מגלה, וגר ימי תנופה עד כלות.

20

כָּלוֹת שֵׁשׁ שָׁנִים תִּשְׁמַט הָאָרֶץ, וּבָהֶם תַּחֲפֹשׂ עַבְדֵי הַנִּלְקָח.

שקלא וטריא ארוכה מאת הר' פערלא שם ח"א

עמ' 327 וכו'. 10. כו: השבת אבדה, דב' כב א.

כו: הענקת עבד עברי כשיוצא לחרות, דב' סו יד.

כח: להוכיח לחוטא, ויק' יט יז. לְבַשׁ רֹאֵן: ר"ל

שיוכיח אותו כדי שיכשיר מעשיו (ווערטהיימער).

11. כט: החזרת רבית קצוצה, כמו שדרשו חז"ל

(בבא מציעא סב ע"א) על הפסוק וחי אחיך עמך.

ויק' כה לו. ל: ברכת המזון, דב' ח. 12. לא. לב:

למול בנים ועבדים, יליד בית ומקנה כסף, בר' יז יב יג. 18. לג: קדוש היום של שבת, שמ' כ ח.

לד-לו: שמירת השבת, שם כ י. 14. לח. לט: לשבות ממלאכה ביום ראשון ושביעי של פסח.

ויק' כג ז ח. מ, מא: לשבות ממלאכה בעצרת (חג השבועות) וכיום תרועה (ראש השנה), ויק' כג כא כד.

לנקבו: מלשון אשר נקבו בשמות, במ' א יז. 15. מב-מד: שניית יום הכפורים ושביחת ראשון

של חג ושמיני של חג, ויק' כג כח לה לו. 16. מה: חגיגת הרגלים, שמ' כג יד. מו: קרבן

ראייה, דב' סז י. 17. טו בו: פי' הטיבו לכם באכילת זבח הפסח והמצה והמרור, ובוהו כולל

מ'ע מז-מט, שמ' יב ח יח. נ: השבת שאור, שמ' יב טו. 18. נא: ספירת העומר, ויק' כג טו.

נב-נג: סוכה ולולב, שם מב מ. נד. נה: תקיעת שופר ברה"ע וענוי ביוה"כ, שם, שם כד-כו.

עג. נו: קדוש החדש, שמ' יב כ. נז: פסח שני, במ' ס יא. נח: שמחת הרגלים, דב' סז יד. 20. כתוב

... מגלה: ר"ל מצות קריאת מגילה (מ'ע נט) רמוזה בפסוק: כתוב זאת זכרון בספר (שמ' יז ד).

ע"י מגילה ז, ע"א; יח ע"א. ס: הדלקת נר חנכה (מצוה דרבנן). עד כלות: כלומר כל שמונת הימים.

21. סא: שביחת הארץ בשביעית, שמ' כג יא. סב: יציאת עבדים בשש, דב' סז יב. ובהם: כלומר

10. יתעניק חסר: א"ה אדכ"ג. תוכיח, כן הוא בטשי.

וחסר בשאר המקורות. 11. אדו בשבעך ברוון.

12. אדו כג המול תמול ויליד. א"ה אדו כג ומקנת

כסף. 13. א"ה שמור את השבת. -אתה" חסר: א"ה

אדו כג. -בר" חסר: מ. 18. אדו שביעית וסוכה.

19. אדו ידוד עיבור. 20. -רמו" חסר: אדו.

21. -תשמט" חסר: א"ה ובדפוסים, ונמצא בכ"י אדו כג

שנת החמשים ונטשמה, וגם הרצוע בה יפקח.
 לתת תרומה, וראשית עריסך, והלולי קדש מרקח,
 אף תשיב חבול לצריכיו ותבורך בכל מקח.
 מקח כסף ושטר וביאה גם באשה תריד,
 שארה, כסותה, וענתה בעודנה, וכריתות בצאתה להפריד.
 נכספת ליפת תאר גירנה, ותבחון השוטה מהמריד,
 ובמתך חלוק, או יבם אולי יקום שריד.
 שריד מהפיל שים מעקה, ופדה פטר רחם בהפתח,
 ושגר בהמה יקדשון, ויפדה הרכש, או יגותח.
 עת המקשרות תבכרנה הקדישם מאין רתח,
 גירי צדק כאזרח, והגבלה לתושבי פתח.

25

50

טש"ו. -עכד' חסר: אד"ו כג. א"ה: כל שש שנים תחפש דכמספר זה של שש שנים מצוה לשלח העכד חטשי'
 עברי הנלקח. 22. מ ונטשת. 23. א"ה אד"ו טש"ו (פערלא, שם 543). 22. סג: חזרת שדות כיובל,
 וראש עריכך. 24. אף תשיב: א"ה: בשאר המקורות: יפקח: מלשון לקרוא לשכויים דרוך ולאסירים סקח
 אך. 25. ו ק באשה תדיר. 26. אד"ו בעירנה. קוח: ישעיה סא-א. 23. סה: להפריש תרומה גדולה.
 א"ה וברירות. 27. א"ה נכספתה ... גיירנה ולבחון. דב' יח ד. 10: להפריש חלה מעיסה. כמ' טו כ.
 טש"ו השיטה. 30. א"ה יקדשוין.

10: נטע רכעי. ויק' יט כד. מרקח: -גראה
 דיטרושו מתוקן וראוי לאכילה אחר שעברו עליו שני ערלה, כמרקח: שכבר נרקחה ונתבשלה כל
 צרכה" (פערלא, שם 558). 24. סח: השבת עבוס. דב' כד יג. 25. סט: לישא אשה. דב' כד א, וכפי
 שכאר הר' פערלא (שם ח"א 550-562) אין הכונה למצות קדושי האשה אלא למצות פריה ורביה.
 ת ר י ד: כמו תרדה, ע"י ראב"ע, בר' כז מ. 26. ע-עב: שארה כסותה ועונתה, שמ' כא ט י.
 בעודנה: ר"ל בעוד שהיא תחתיו. עג: גירושין, דב' כד א. 27. עד: דין יפת תאר, דב' כא יא-יג.
 עח: השקאת סוטה, כמ' ה יב-לא. 28. עו: יכום וחליצה, דב' כה ה-י. אולי יקום שריד:
 ע"י שם כה ו. 29. עז: לעשות מעקה, דב' כב ח. עח: פדיון בכור אדם, שמ' יג יג. בהפתח: לאפוקי
 מריה"ג דאמר בכורות ה, א דשפחה שכבר ילדה ונשתחררה ונכרית שילדה ונתגיירה ונשא לישראל
 וילדו הולד בכור (פערלא שם ח"א 600). 30. עט: בכור בהמה טהורה לכהן, שמ' יג יב, דב' טו יט.
 פ: פדיון סטר חמור, שמ' יג יג. הר כש: שם נרדף לחמור, או ינותח: לשון נופל על לשון הכתוב:
 ו-אם לא תפדה וערפתו". 31. פא: לפי הר' פערלא (שם ח"א 600) כונת רס"ג בחרו הזה היא למצות
 הפרשת בכורים אפעלטי ששאר מוני המצות לא מנו עשה זו, אולם רש"א ווערטהיימר העיר בצדק
 שלשון 'המקשרות' לא תפול אלא על בהמה, כמו בכר' ל מא מב, ולכן הוא משער שהמצוה הרמוזה
 בחרו זה היא להקדיש בכור בהמה טהורה כפה ולאמר הרי זה קדש, שנאמר תקדיש לה' אלהיך, דב' טו יט.
 ומצוה זו מנה הרמב"ם בהל' בכורות פ"א ה"ד ובספר המצות מ"ע עט. מאין רתח: ר"ל מבלי שתחוס על
 הנולד ראשון, והוא מל' מעי רתחו, איוב ל כז. 32. פב: להשוות נר שקבל עליו כל דברי התורה לישראל

פֶתַח הַבְּכוֹרִים אִם פֶּתַח הַבְּיָאָם, וְתִקְרָא בְּמִקְדָּשִׁים,
מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וּמַעֲשֵׂר אַבְיוֹנִים מְדוּשִׁים.
צָעוּד בְּשָׁנֵי לְבַחֲרָה, או תִּפְדֶּהוּ וְדָמִיו מִקְדָּשִׁים, ^{35 א קב}
וְהִתְנִידִתְּ בְּקִימָךְ כָּל אֵלֶּה בִיעָרְתִּי כָּל מַעֲשֵׂרוֹת קְדָשִׁים.
קְדָשִׁים רֵאשִׁית גֹּזֵף, וּמִתְנֹת וּבְחִיף אַרְבַּע,
הַלְכוֹת שְׁחִיטָה תַּחֲקוֹר כְּדָת, וּלְכִסּוֹת דָּם הַצִּיבַע.
רָחַב גְּבוּלָךְ וְהִתְאַוִּיתְ תִּדְשָׁנָה טוֹבִי וְתִשָּׁבַע,
תַּט אַחֲרֵי רַבִּים בְּמִדְרָשֵׁי פָּנִים שֶׁבַע. ⁴⁰
שֶׁבַע וְתִשְׁעִים מִצּוֹת עָשָׂה אֵלֶּה תְּמִיד תִּגְמֹר,
כִּי מִצּוֹת הַגּוֹף הֵמָּה הַשְּׂכִילִם וּמַעֲדָנֵיהֶם תִּזְמֹר,
תִּבּוֹאָתְךָ טוֹבָה אֲשֶׁר צָפַנְתִּי פְעַלְתִּי לְחֹסִים לְאֹמֵר,
אִם תִּלְךְ בְּדַרְכֵי חֲקִי וּמִשְׁפָּטֵי תִשְׁמֹר.

³⁵ אדכג אם תפדהו בדמיו. ³⁶ א"ה ביערתי מעשרות. גמור בכל משפטיו ודיניו, ויק' יס לד. פג: לתת
³⁷ ו'א ובדפוסים קדש ראשית. ³⁸ הניבע, כן הוא גבלה לגור תושב, דב' יד כא. ³⁹ פד, פה: הבאת
בוא; א"ה: הניבע; שאר המקורות: הנובע. ⁴⁰ אדכג המשכילם; א"ה השכילם ומעניהם; השכילם חסר: ⁴¹ מ. ⁴² חקי' חסר: מ.
גמור בכל משפטיו ודיניו, ויק' יס לד. פג: לתת
גבלה לגור תושב, דב' יד כא. ³⁹ פד, פה: הבאת
בכורים, דב' כו ב. מקרא בכורים, שם, שם ה.
פתח בכורים: כמו ראשית בכורים. ³⁴ פו, פו, פו
פח: מעשר בהמה, ויק' כו לב. מעשר ראשון, שם,
שם ל. מעשר עני, דב' יד כח. מדושים: פי'
אביונים מדוכאים. והוא מל' מודשתי וכן גרני', ישע' כא י. ³⁵ פט: אכילת מעשר שני או דמיו
בירושלים, דב' יד כב-כו. בשני: במעשר שני. לבחירה: לירושלים העיר הנבחרת. ³⁶ צ: ודוי
מעשרות בשנה הרביעית לשמיטה, דב' כו יב-טו. בקימך כל אלה: ר"ל בתוך תרומות ומעשרות תוכל
להתודות בערתי הקדש וכו'. ³⁷ צא, צב: ראשית הגז, דב' יח ד. מתנת הזרוע והלחיים והקיבה לכהן,
שם, שם ג. ארבע: משום שהלחיים נתנו לשנים (עי' חולין קלב ע"ב). ³⁸ צג, צד: שחיטה, דב' יב כא.
כטוי דם, ויק' יז יג. הניבע: המקלח. ³⁹ צה: לאכול בשר תאווה אלא מתוך רחבת ידים ועושר,
(דב' יב כ; ועי' רש"י שם). ולהר' פערלא (שם 647) יש שיטה אחרת, עי"ש. קתב: כאשר ירחיב ה' את
גבולך. ⁴⁰ צו, צז: אחרי רבים להטות, שמ' כג ב. דרישת וחקירת העדים, דב' יג טו. במדרשי פנים
שבע: רמז לשבע חקירות שהיו בודקין בהן את העדים (סנהדרין פ"ה משנה א). ⁴¹ תגמור: תלמוד
ותדע על נכון, מלשון יהוה גמירנא ליה לכוליה הש"ס (שבת סג, ע"א). ⁴² כי מצות הגוף המה:
הכונה היא שהמצות הנ"ל הן מצות המוטלות על היחיד ואינן מקושרות בצבור כקרבתות וכיוצא בהן.
השכילם... תזמור: ר"ל אם תשכיל ותבין מצות אלה או תזמור מעדניהם, כלומר תקטוף
את טעמם הערב, ותזמור מלשון תזמור כרמך, ויק' כהג. ⁴³ תבואתך... תשמור: פי' אם תלך
בדרכי, וחקי ומשפטי תשמור או תבוא לך הטובה אשר צפנתי לחוסים בי. עי' איוב כב כא; תהלים
לא כז, מ"א ג יד.

תִּשְׁמַר מוֹצֵא שְׁפָתֶיךָ כִּי תִדְרֶה וְתִפְלִיא לְהִזִּיר לְרִצּוֹן.
 תִּקְרִיב אִם תִּטְמָא בְּפִתְעַי וְעַל תּוֹרַת נְזִירָךְ לְעֲלֻצּוֹן.
 שְׁאֲנָנָה בְּנִדְרֶיהָ וְאַסְרִיָּה לְאִבְיָהּ וְאִישָׁה הַמְּלַצּוֹן.
 אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶבְחָרָה בּוֹ תִבְיֹאוּ קָרְבָּנֵי רִצּוֹן.
 רִצּוֹן מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי עַלֹת בָּקָר וְצֹאן וְעוֹף לְרִצּוֹן.
 גַּם שְׁלָמֵי בָקָר וְצֹאן וְאַרְבָּעִים לַחֲמֵי תּוֹדַת צִפְיוֹן.
 קָרְבַּן חֲלָבִים לְהִנִּיף חֹזֶה וְשׁוֹק לִמְשָׁרְתֵי חֲבִיּוֹן.
 לְשֵׁרוֹף נוֹתֵר לַבָּקָר עוֹר הָעוֹלָה לְכַהֲנֵי צִבְיוֹן.
 צִבְיוֹן מִנְחַת סֹלֶת מִחֲבַת וּמִרְחֶשֶׁת חֲלוֹת וּרְקִיקָה לְהַעֲרֹף.
 בְּרִית מֶלֶח וּמִכְלַת קֹדְשִׁים וּמִחֲלֻקֹת מִנְחוֹת מְדֻרָּה.

45 צח: לקיים מוצא שפתים בנדרי גבוה, דב' כג כד. כי תדור: רמו למ'ע צט: נדרי הדיוס, במ' לג. ותפליא וכו': מ'ע ק: שמירת נזירות, כמ' ו ב. לרצון: רומז לספרי נשא פיסקא כב: -כי יפליא לרצונו ולא אנוס'. 46 קא: שיביא הנזיר קרבן כשנטמא בחוך ימי נדרו, במ' ו ס-יא. קב: שיביא קרבן ביום מלאת ימי נדרו בטהרה, שם, שם, יד. לעלצון: לשמחתו, שהשלים נדר נזרו כראוי. 47 קג, קד: לדון בהפרת נדרים, האב

45 באדכג נמצאה ב רבתי בין השורות לציין התחלת החלק השני. 46 נזירך, ו ומ; אדכג: נדרך, שאר מקורות: נזרך. טשג נזרך. ועל הגליון: נדרך. 47 אה בנדרה ואסרה... ולאישא; אטו זא טשג בנדרה ואסרה; אדכג ואסרה. 48 אה קרבני לרצון. 49 אה לרצון. 50 אה שלמי עולת בקר. 52 טשז בבקר. 53 -חלות חסר: אטו. 54 וא מכלת... ומחלוקות: טשג ומחלוקת. פ ומכלת קדושים.

לכתו והבעל לאשתו, במ' ל ד-יו. שאננה: האשה היושבת שאננה בכית אביה בנעוריה או בכית בעלה. המלצון: פי' הרשות להחליט דבר היא ביד אביה או ביד אישה. 48 קה: להביא קרבנות חובה ונדבה לביהמ"ק ברצל ראשון, דב' יב ה-ו. 49 קו: שיהיה קרבן לא פחות מבן ח' ימים, ויק' כב כז. קז-קט: לעשות קרבן עולת בקר וצאן ועוף כמשפט, ויק' א ג יד. לרציון: במשמעות -כמשפט" שהוא לרצון לפני ה'. 50 קי-קיב: מצות שלמי בקר, שלמי צאן ולחמי תודה, ויק' ג א; שם, שם ו; שם ז יב. צפיון: כך הוא הנוסח בכל המקורות, והמפרשים התקשו לבאר המלה הזאת, אבל הר' פערלא (שם 704) מגיה לנכון -צפיון" והחרוז מוכיח כי כן צ"ל. -והוא מל' הפועה את דוד עבורו (תהל' קמד י) טצני והצילני (שם, שם ז יא) שענינו הצלה מצרה לרוחה, דתודה אינה באה אלא בדבר הודאה על הצלה מצרה". 51 קיג, קיד: מצות תנופה ונתינת חזה ושוק, ויק' ז ל-לב. חביון: כנוי לביהמ"ק, מל' חביון עוה, חבוק ג ד. 52 קטו: שריפת נותר, ויק' ז יז. קטז: נתינת עורות קרשי קדשים לכהנים, ויק' ז ה. צביון: כנוי לביהמ"ק, מל' הר צבי קרש, דניאל יא מה. 53 קיז-קכ: ארבעת מיני המנחות, ויק' בא ד ה ז. צביון: פי' חשק ורצון, מל' ארץ שצביוני בה (כתובות קיא, ע"א) והכוונה היא ערה"כ ונפש כי תקריב קרבן מנחה (ויקר' ב א). ר"ל כשיחטוף אדם להקריב מנחה. 54 קכא: על כל קרבנך תקריב מלח, ויק' ב יג. קכב: אכילת קדשים, שם' כס לג. ומכלת: לביתו, מ"א ה' כה. קכג: חלוקת המנחות, ויק' ז ט; ועי' ג"כ מנחות עג ע"א. חדרך: מל' ידרך ענוים במשפט, תהל'

פְּתֵי הַחֲבֵתִים, וְחֶלֶק כְּחֶלֶק, וּמִמְּכַר מִשְׁמֵר הַמְּבָרֵךְ,
 רְחִיצַת מַיִם, וְתַרּוּמַת דָּשֵׁן, וּבְעֵר עֲצֵי אִשֶׁה עֶרְךָ.
 עֶרְךָ נֶפֶשׁ הָאָדָם כְּפִי שְׁנָיו, וּבְהִמָּה שְׁלֹא תִבָּא אוֹלָם,
 עֲרֵכִי בְתִים, וְחוֹמֶשׁ בְּעִלְיָהּ, שְׂדֵה אַחְזָה, וּמִקְנֵה לְגֹאֲלָם.
 שְׁעִירֵי עֲבוֹדַת נֹכַר לְעַם, וְלִיחִיד לְהוֹבִילָם,
 שְׂדֵה תְּרָמִים, וְגֹזֵל הַגֵּר, וְחֲטָאת עַל כָּל בְּעֻלָּם.
 בְּעֻלָּם מִקְהֵל, וּמְשִׁיחַ יְבִיא פֶר, וְהַנָּשִׂיא בְּשַׁעִיר יִתְּכַפֵּר,
 עִם הָאֶרֶץ בְּשֵׁה, וְגוֹזְלִים, וּבְעִשְׂרִית הָאָפֶה לְהִשְׁפֹּר.
 מוֹעֵל, וְגוֹזֵל יִשֵּׁב קֶרֶן, וְכֹאשֵׁם שִׁגְגַתוֹ יִפֹּר,
 וְאִשֶׁם תְּלוּי וּלְנַחֲרַפְתָּ, וְהִקְדַּשׁ בְּחֻמִּישִׁיתוֹ לְכַפֵּר.
 לְכַפֵּר מִגַּע חֲטָאת, וְדָמָה בְּכָל כְּלִי, כְּחֻקַּת תְּמִיקָה,

55. אה החבתיים; אטי החבתיים; וא החבתיים. כה ט. 55. קכד: חיוב הכה"ג להקריב בכל יום
 56. אדכג עצי אשי; אה אשי ערך. 57. אטי
 לאולם. 58. אטי כי בתים, האותיות "ער" מן
 "ערכי" נשמטו. שדה אחזה, כן הוא באה טו אדכג
 וא טשו; באא וכדפוטסים: שדי. 60. אא ודפוטסים
 וגוזל הגר; בשאר מקורות: וגזל. ו והחטאת.
 62. אטי וגזולין. אה בשדה וגזולים ישיב. בכ"ז זה חסר מן
 "ובעשירית" עד "וגזול". 63. "קרן" חסר: אה אדכג
 וא. טשנ וקרן. אטי להשיב חומש ובאשם. 64. אה
 ובחמישיתו. 65. "לכפר" חסר: אטי. אה אדכג וא
 לעבודה. שמ' ל יט—כא. קכח: להרים בכל יום מן הדשן של הקרבנות, ויק' ו ג. קכט: להבעיר בכל יום
 את המערכה, ויק' ו ה. עצי אשה ערך; כלומר המערכה אשר עליה בער העצים לקרבן אשה לה'.
 57. קל, קלא: ערך אדם וערך בהמה טמאה או בעלת מום שאינה ראויה למוצת, ויק' כז ב—ה יא—יב.
 אולם: עי' יואל ב יז. 58. קלב—קלה: ערך בתים, חומש הנוסף בפדיון הקדש. גאולת שדה אחזה ושדה
 מקנה, ויק' כז יד—כז. 59. קלו, קלז: שעירי חטאת בעובדי ע"ז לצבור וליחיד, במ' טו כז, שם. שם
 כז. 60. קלה, קלט: נתינת שדה חרמים וגזל הגר לכהן, במ' יח יד; שם ה ח; ועי' גם כן חולין קל"ג
 ע"ב. קמ: על יחיד הדיוט להביא חטאת קבועה על שגגתו, ויק' ד כז. 61. קמא—קמג: טר העלם דבר
 של צבור, פר כהן משיח, והשעיר של נשיא בשגגת שאר כל המצות מלבד ע"ז, ויק' ד יג; שם, שם ג;
 שם, שם כב. 62. קמד—קמו: קרבן עולה ויורד של עשירות, של דלות ושל דלי דלות, ויק' ה ו ז יא.
 לְהַשְׁפִּיר: פירושו לעשות יטה, אבל כאן הכונה היא לכפר על עונו. 63. קמו, קמח: אשם מעילות, אשם
 גזילות, ויק' ה טו; שם, שם כא. 64. קמט: אשם חלוי, ויק' היו. קנ: אשם שפתה חרושה, ויק' יט ב—כא. קנא: חומש
 דאכל תרומה ותרומת מעשר, ויק' כד יד. ואולי הכונה לפודה את הקדשו, ויק' כז יג—טו. 65. קנב: נראה הכונה

הַלּוּיִם יָרִימוּ מִמַּעֲשָׂרוֹתֶם לַמִּשְׁרָתִי הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה.
 כֹּה תִבְרָכוּ, וְזֶה חֻקְכֶם חֲמִשִּׁים וּשְׁמֹנֶה מִצְוֹת שֶׁלְּמָה,
 וְקִדְשׁ מִכֶּהֵן מִן הַנֶּפֶשׁ כִּי אִם לִשְׂאָרוֹ יִטְמָא.
 יִטְמָא מִן נִבְלַת בְּהֵמַת טוֹהַר הַנֶּגַע, וְהַנֶּשֶׂא וְהָאֵכֵל כַּחֲזוֹק,
 וְנוֹגַע בְּטִמְאָה, וְנוֹשְׂאָה, וְנוֹגַע בְּשָׂרָךְ בְּדַחוֹק.
 טְמֵאת פְּלִים, וְשִׁבְר חֶרֶשׁ, אוֹכֵל, וּמִשְׁקָה, וְזָרוּע בְּמַחּוֹק, /
 תַּנּוּר, וְכִירִים יָתֵץ, בְּמַעְזִין, וְבוּר לְלִמּוּד חוֹק.
 חוֹק שִׁכְבַת זָרַע, לְרוּאָה, וְיִצְעוֹ, וְלִשְׁכַבַת חֵיקוֹ מִהַמְרוֹת,
 דְּתִי זָב, וְטִהַרְתּוּ, וְקָרַבְנֹו, גְּדָה, וּבוֹעֲלָה גְזֵהוֹת.

70

קכא. א

טש' מכל כלי. אה וחקה. 67- מצות: כן באה, שאר מקורו: לעשה דיקדש' ויק' ו כ' ור"ל - דמגע חטאת כשאכלו מצוה. טשג ורפוס': שלימה. 68- אטו' כילא לשאר ויטמא, ובין השיטין כתוב - אס' מעל המלה - לא'. 69- אה טו אדלג טשג מנבלת. אה בהמה. אה בחוק. 70- מ בסומאה. 71- אדלג חרס. 72- אטו עין ובור. אה טו אדכג ללמד. 73- אה טו אדכג לג לרואיה. אדלג ליצועו. אטו לשוכבת. אדלג מחמורות. 74- אה דת זב טהרתו.

781—782). קנג: הכונה למצות הפסוק - ואשר יזה מדמה על הבגד וכו' ור"ל שאם דם החטאת יזה על אחד משלושה מיני כלים המצוה היא לעשות בכל כלי כחקת התורה הנקראת - תמימה". דהבגד יכבס במקום קדוש וכלי חרס ישבר וכלי נחשת טעון מריקה ושטיפה. ויק' ו כ—כא. ורואה אני פירוש זה של פערלא (שם 782) מפירושו של מיללער שחיבת תמימה רומזת לפרה אדומה אשר אין בה מום. 66- קנד: הפרשת תרומת מעשר ונתינתו לכהנים, במ' יח כו. 67- קנה: ברכת הכהנים, במ' ו כג. וזה ... שְׁלֵמָה: כלומר אלה הן המשים ושמנה מצות השייכות לקרבנות, ו-שלמה" הוא מל' יונשלמה פרים שפתינו". הושע יד ג. 68- קנו: להפריש הכהנים מסמאת מת. ויק' כא ה; ועי' פערלא 787. קנז: טומאת קרובים, ויק' כא ג. 69- קנח-קנט: טומאת מגע ומשא של נבלת בהמה טהורה, ויק' יא לש מ. קס: טומאה הבאה מאכילת נבלת עוף טהור, ויק' יז טו. והאוכל כחוק: רמז לחקים הקשורים באכילת נבלת עוף. היינו דדוקא עוף טהור ודוקא בבית הבליה (עי' ספרא פי"ב). 70- קסא-קסב: טומאת מגע ומשא של נבלת בהמה טמאה, ויק' יא כד כה. קסג: טומאת מגע שרץ מת משמנה שרצים, ויק' יא כט—לא. בדחוק: יפה פירש מיללער שר"ל שהשיעור של השרץ המטמא צריך להיות דבוק כאחד, אבל שני חצאי שיעור שתלאן בקיסם אינו מטמא כמגע שאין חבור אדם חבור (עי' חולין קכד, ורמב"ם הל' אבות הטמאה פ"א ה"ב). 71- קסד, קסה: טמאת כלים וטמאת כלי חרש, ויק' יא לב לג. קסו, קסז: טמאת אוכלין ומשקין, שם, שם, לה. קסח: הכשר משקין, שם, שם, לה. וְזָרוּע בַּמַּחּוֹק: כלומר הזרע מוכשר לקבל טומאה כשהוא תלוש. 72- קסט: טמאת תנור וכירים, ויק' יא לה. קע: טבילה במעזין או במקוה, ויק' יא לו. 73- קעא—קעג: טמאת ש"ו חלה על הרואה אותה ועל הבגד או היצוע הנוגע בה ועל האשה המשמשת, ויק' טו טז—יח. פְּהַמְרוֹת: מל' למרות עליון בציה, תהל' עח יז. 74- קעד—קעז: טמאת

וְכֵן לְסֵפֶר, וְלִהְיֵרִיב, שְׁבוּעַ וּשְׁבוּעִים לְיִוֵּלְדֵת סְפֹרוֹת,
 שְׁלִשִׁים וּשְׁלֹשָׁה, וּכְפִלָּם, וְלִהְיֵא קֶרְבָּן, וְלִהְיֵא רֹת.
 וְלִהְיֵא רֹת מְרֵאָה עוֹר הַבֶּשֶׂר הַבְּהֵרֵת, וְהַמְחִיָּה רְתוּקִים
 אִם פְּרוּת, וְהַצְרֵבֶת קֶרְחַת וְרַעוּתָהּ, וְהַנְתָּקִים.
 הַבּוֹהֵק לְטֵהָר, וְהַבְּגָד, לְעֶשֶׂר הַמְטָהָר וְלְעֵנִי חֻקִּים,
 חֻקֵי הַבֵּית וְטֵהָרְתִיּוֹ וְאִז יִירָשׁוּ בְּמֹ דְבָקִים.
 דְּבָקִים בְּמַת יִתְחַטָּאוּן בְּשְׁלִישִׁי, וּבְשִׁבְעִי כְּכַתְּבָם,
 מִזֶּה מִי הַנְּדָה יִכְבֵּס, וְכֵן יִטְמָא הַנּוֹלָג בָּם.
 גָּמַר אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ מְצוֹת פְּרִישַׁת טְמָאוֹת מִלְּקַרְבָּם,

אדלג טהרתו. טשט טהרתו וקרבונו. ויק' טו ב-טו. קצו. קצח:
 76- אה וכפלים. 77- אה רתיקים. 78- אה טו טשט
 והצרות. בדפוסים: והצרת. אה ורעותיה. טשט
 ונתקים. 79- בדפוסים: לעשיר. אדלג ולענין חקים.
 80- טשט ואז ירש.

מבני ישראל. 75-76. קצט. קס: ספילת ד' נקיים של הזכה וקרבות טהרתה. ויק' טו
 כח-ל. קפא-קפה: טומאת יולדת זכר. טומאת יולדת נקבה. ימי טהר דובה. ימי
 טהר דנקבה. קרבן היולדת כמלאת ימי טהרתה. ויק' יב ב-ח. 77- קפו. קפז: טומאת בהרת. טומאת
 שאת. שם יג ב י. רתוקים: פי' קשורים זה בזה. ור"ל -דהשאת והבהרת שניהם רתוקים וקשורים זה
 בזה. דכל אחד צריך ללמוד מחבירו. והבהרת מלמד על השאת לסימן שער לבן. והשאת על הבהרת לסימן
 המחיה. וספחת לא מנה משום דספחת אינה אלא תולדה לשאת ולבהרת" (פעולא, 806). 78- קפח: פריחת
 הצרעת מראש ועד רגל, ויק' יג יב. קפט: דין שחין ומכוה. שם יג, כג כח. הדפוסים מנסחים -והצרעת"
 חתת -והצרת" אבל כלם מסכימים שהכונה לשחין ולמכוה. קצ: קרחת ונבחת. שם יג מ-מד.
 קצא: טומאת נתקים. שם יג כט ל. 79- קצב: דין בהק. שם יג לח לט. קצג: טומאת נגעי בגדים. שם
 יג מו. קצד. קצה: קרבות מצורע עשיר וקרבות מצורע עני ששונים זה מזה. שם יד י כא. 80- קצו,
 קצז: נגעי בתים וטהרתם. שם יד לד-נג. ואז יירשו כמו דבקים: מיללער רואה בזה רמז למה
 שדרשו חז"ל על הפסוק ונתתי נגע צרעת -תני רשב"י כיון ששמעו כנענים שישראל באים עליהם עמדו
 והסמינו ממנום בבתים... מה הקב"ה עושה מגרה נגעים בביתו והוא סותרו ומוצא בו סימא" (ויק' ר יו.ו).
 אבל רואה אני דברי פערלא (שם ח"א 813) מדברי מיללער שצ"ל -מאז יירשו כמו דבקים", והכונה דחקי
 נגעי הבית אינם נוהגים אלא לאחר שישראל, הדבקים בחקי התורה, יירשו את ירושתם. שאין נגעי בתים
 נוהגים אלא לאחר שכבשו וחלקו וכל אחד מכיר את חלקו (עי' יומא יב ע"א). דר. זולאי העירני שאולי צ"ל
 ויקשו. ור"ל שאחר שיטהרו את הבוהק ואת הבגד ואת הבית לפי החוק או יהא להם רשות (יהיו מותרים) לדבוק
 ולננוע בהם. 81- קצח: טהרת מגע מת. במ' יט יב. 82- קצט: מזה מי חטאת. שם יט כא. ר: מגע מי חטאת. שם. שם.
 83-86- ר"ל כשתצרך מ"ה מצות אלו השייכות לטומאה וטהרה עם חמשים ושמונה מצות השייכות ברבן
 לבהנים יעלו ביחד למאה ושלוש. ועם שבע ותשעים הראשונות הן בסך הכל מאתיים. גמר: כלומר זה
 הוא סוף של מ"ה המצות. מלקרבים: פי' הטומאות שאדם צריך לפרוש מהם ולא לקרוב אליהם

הוֹכְלִלוּ מֵאָה וְשֵׁשׁ מִצְוֹת כְּהִנֵּה כְּהִתְעַרְבוּ בָם.
 בָּם כְּנִכְלְלוּ הָרֵאשֹׁנֹת נִמְצְאוּ מֵאֵתִים נְגוּהִים.
 אֵלֶּה הֵם מִצְוֹת עֲשֵׂה דְבָרֵי חֻכְמוֹת רָאמוֹת גְּבוּהִים.
 אֲזוּנָה הֵט וְשָׁמַע וְעֲשֵׂה שְׁמוֹר מִצְוֹתֵי נְחִיָּה מִבְּלָהִים.
 אֵין חֻקֵּי לִשְׁכַּר עֲשִׂיהֶם וְאֲרָאָנוּ בְּיִשְׁע אֱלֹהִים.

אֱלֹהִים אַחֲרֵים לֹא יִהְיֶה לָךְ, לֹא תַעֲשֶׂם, וְלֹא תַעֲבֹדֵם, וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם.

וְלֹא תִבְיֵא תוֹעֵבָה, וְצַפּוּיָהּ, וְלֹא יִשְׁמַע עַל פִּיךָ זְכוּרוּנֶיהֶם. קכא. ב 90

כָּל תְּקִים אֲשֶׁרֶה וּמִצְבָּה וְאָבֵן מִשְׁכִּית לְמַעֲנֵיהֶם.

אֵל תֹּאכְלוּ מִזְבַּחֵם, וְלֹא תִלְכוּ בַחֲקוֹת גּוֹיֵיהֶם.

גּוֹיֵיהֶם מִכְרוֹת לָמוֹ בְּרִית, וּמִהִתְחַתֵּן בָּם הַזָּהָרִי.

אוֹבוֹת וַיִּדְעוּנִים לֹא תִלְמְדוּ, וּמִשָּׂאֵל בְּפִתְחוֹתֵם הַנְּסָרוּ.

84. א"ה הוכבלו. א"ה שש כהונה. מ בהתערבו. 84. כהתערבו בס: אם תערבם עם מצות טהרה
 85. שש נמצאים. 89. שש לא יהי. אדלג ולא 85. וטמאה. 85: נגוהים: כנוי למצות. עדה"כ נר
 תעבדם ולא תשתחוה; שאר המקורות: לא תעשם 86. דברי חכמות
 ותעבדם ותשתחוה. 90. א"ה אדלג שש לא תביא. ראמות: פי' דברים חשובים מאד כראמות וכדכד
 שש תועבת. 91. ומצבה. כן בדפוסים: כשאר (עי' יחזקאל כו טז) אולם מזה ש"ראמות" קשור
 מקורות: ומצבת. 92. אדלג לא תאכל. כאן עם "גבוהים" אפשר לומר שרבנו פירש ראמות
 כשם נרדף לגבוה. וכעין זה דרשו בווקרא רבה

יט. ב: "ראמות לאויל חכמות. א"ר יותנן לככר תלוי באוירו של בית. מי שטישש אומר מי יכול להוריד
 את זה" וכו'. 87. אזנך: עי' משלי כב יז. שמור וכו': עי' שם דה. מבלהים: מל' בהלה.
 וזהו כנגד מה שכתוב (ויק' כו טו טז): "ואם בחקתי תמאסו... והפקדתי עליכם בהלה". 88. אין חקר:
 רמז לאבות ב. א: "שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות". ו"אראנו וכו': תהל' נכנ. ורמז למה
 שאמרו חז"ל: "כל מתן שכרן של צדיקים מתוקן להם לעמיד לבוא" (ויק"ד סב ג).

מנין הלאוריין

89. א-ד: שמות כ ג-ה. 90. ה: אסור הנאה מע"ז. דב' ז כו. ו: אסור הנאה מצפוי ע"ז. דב' ז כח.
 ז: שלא ליטבע בשם ע"ז. שמ' כג יג. 91. ה. ט: שלא ליטע אילן במקדש ושלא להקים מצבה בשום
 מקום. דב' טו כא כב. י: אסור אבן משכית. ויק' כו א. למעניהם: מל' כל פעל ה' למענהו. משלי
 טו ד. ור"ל לא תתנו אבן משכית להשתחוות עליה אפילו להש"י. 92. יא: אסור שחיטת נכרי. שמ'
 לד טו. יב: שלא לילך בחוקות הגוים. ויק' יח ג. 93. יג. יד: שלא לכרות ברית לעכו"ם. שמ' כג לב.
 ולא להתחתן בם. דב' ז ג. 94. טו. טז: שלא לעשות מעשה אויב וידעוני. ויק' יט לא. לא תלמדו:
 מכון כנגד ל"ת יז. שאסור ללמוד מעשה אויב וידעוני אפילו לא עשה מעשה. דב' יח טו. ועי' ספרי
 שופטים פ"טקא קע. יח. יט: שלא לשאול באוב וידעוני. דב' יח יא.

ד'חו נחשים ועונגנים וקסם מכשף וחבר ודורשי מת תזרו
 מקרת והקיף והשחת משרט וכתוכת הנזרו.
 הנזרו פן תשבועו לשוא ולשקר ולא תחללו שם אדון.
 לא תענה שוא ותשא שמעל ותשת ידך לחנף ורבי מדון.
 ועל ריב לנטות וגם משפט והכר פנים וקחת שחד לאבדון.
 עול משפט ושאת פני דל והדור פן תכחשון ודון.
 ודון לא תזידון לאור נשיא לקלל שופט ולהקשות ערף.
 לעשק ולגזול וללין פעולה לנקום ולנטור ולהכשיל מטרף.
 חדלו לכם מכל אלה ושאת חטא וחרש מלחרף.
 משנוא ומרצוח ורכיל ומעמד על דם טרף.
 טרף אבר מן החי וגיד הנשה גבלה וטרפה חלב ודם.

95

100

105

95. אה וקוסמים. 96. אה גם מקרות. טשט מסרט.
 97. טשט לשקר. 98. אדלג וריב מדון. 99. ו
 על ריב. 100. "משפט" חסר: אה טשט. 101. טשט
 תזידו. 102. "לנקום" חסר: אה. 103. טשט
 ומלהחרף בדפוסים: לחרף. 104. אה ורכול.
 105. אה אדלג טשט החי והנשה. אדלג וחלב.
 95. כ—כה: שש מצות ל"ח עפ"י דברים יח י.א.
 תזרו: מל' זרה הלאה. במ' יז ב. 96. כו—ל:
 חמש מל"ח עפ"י ויק' כה ה: יט כז כח. 97. לא—לג:
 שלש מל"ח עפ"י שמ' כ ז: ויק' יט יב; כב לב.
 98. לד: לא תענה ברעך עד שוא. דב' ה' יז. שְׁמַעו:
 כלומר שמע של שוא וזוהי ל"ח עפ"י
 שמ' כג א. ה ג ה: שט גרדף לרשע. וזוהי
 מל"ח לו: אל תשת ירך עם רשע. שמ' כג א. ו ר ב י מדון: כל המפרשים רואים
 בזה רמז למל"ח לז: לא תהיה אחרי רבים לרעות. שמ' כג ב. אבל הלשון מגומגם. ולכן נ"ל שצריך
 לבסח: ורב בְּמִדּוֹן. 99. לח: ולא תענה על רב לנטות. שם. לט—מא: שלש מל"ח עפ"י דב' טז יט.
 לא בדון: ר"ל לא תקח שחד כדי לקלקל את הדין. וגם משפט: ר"ל גם לנטות משפט. 100. מב—מד: שלש
 מל"ח האמורים בויק' יט טו. פן תכחשון ודון: מכון כנגד מל"ח מה: אזהרה על כפירת ממון, שם יא.
 101. מו: לאו דלא יזידון. דב' יז יג. האמור בזקן ממרא. מז. מח: לאו דנשיא בעמך לא תאור ואלהים לא
 תקלל. שמ' כב כז. מט: לאו דערפכם לא תקשו. דב' יט טז. 102. נ—נב: ג' לאווין האמורים בויק'
 יט יג. נג—נד: עפ"י ויק' יט יח. נה: לאו דלפני עור לא תתן מכשול. שם יד. שפירושו לפני סומא בדבר
 לא תתן עצה שאינה הוגנת לו (ספרא על הפסוק). מ ט ר ה: התפעל ביצוני ור"ל מבלבל בדעתו.
 103. נו: שלא יבייש אדם את חבירו. שנ' ולא תשא עליו חטא. ויק' יט יז. נז: שלא לקלל אדם מישראל.
 שנ' לא תקלל חרש. שם יד. 104. נח: לא תשנא אחיך בלבבך. שם יז. נט: לא תרצח. שמ' כ יג. ס:
 לא תלך רכיל בעמיק. ויק' יט טז. דם טרף: דם רצח. מלשון וטרף ואין מציל. מיכה ה ז.
 וזו ל"ח סא: לא תעמוד על דם. רעך. ויק' יט טז. שהיא אזהרה שלא לראות במיתת איש
 כשאתה יכול להצילו. 105. טרף: מל' עלה זית טרף. בר' ח יא. והיא מצות ל"ח סב: שלא לאכול
 אבר מן החי שנ' לא תאכל הנפש עם הבשר. דב' יב כג. סג: אסור גיד הנשה. בר' לב לג. סד: אסור

על הדם לא תאכלו, ובשר בקלב, אתו ואת בנו בהתיחדם.

יוצא חוץ, מסימני דג, והתיה, והעוף, והחגב בנודם,

ורמשי ארץ בל יאכלו עמי, אל ישקצו ויטמאו בם כבודם.

כבודם הלוי לא יעזובנהו, לא יענון יתום, ואלמנה פן אחרה. א ככב.

בל יונו גר, וילקצוהו, ויקחו כפר לרוצח מתגרה. 110

לא יונו רע, ויאמצו לבב, המדה, והמשקל, והמשורה להמרה.

לא תחמד, ולא תגנב ולא תנאף זה כלל מערה.

מערה אם, ואשת אב, והפלה, והנדה, ואשת איש בם קנאתי.

שלישה דורות מנרעף, ופהם מחמותך גנתי.

גנת אח, ודוד, ואחות, אחיות אב ואם פנתי. 115

106 - לא תאכלו חסר: א"ה אדלג טשט. טשט ואחו	נבלה דב' יד כא. סה: אסור טריפה, שמ' כב ב.
107 - אה טשט דג וחיה העוף, אדלג דב	סו: אסור אכילת חלב, ויק' ז כג. סז: אסור אכילת
108 - טשט ורמשי.	דמ, שם כו. 106 - סח: לא תאכלו על הדם, ויק'
109 - טשט יעזובנהו.	יט כו, ודרשוהו חז"ל לכמה אסורין (עי' סנהד' סג,
110 - אה אדכו טשט נדה.	ע"א). סט: אסור בשר וחלב, שמ' כג יט. ע: אסור
111 - טשט המשקל.	שחיטת אותו ואת בנו ביום אחד, ויק' כב כה. 107 - עא:
112 - טשט	
113 - אה אדכו טשט נדה.	
114 - מ ובהם.	

אזהרה לבשר שיצא חוץ למחיצתו, שמ' ככל עב - עה: שלא לאכול דגים חיות ועופות וחגבים שאין להם סימני סהרה המפורשי' בתור, ויק' י א; דב' יד יט. בנו דם: ב' ל שהוא מל' נדו מתוך בבל, ירמ' ג ה, וקשור עם - מסימני" בראש החרוז ור"ל כשהם רחוקים מן הסימנים הכשרים. 108 - עו: אסור אכילת שרץ האדמה, ויק' יא מא. עז: אזהרה שלא לאכול כל דבר המאוס, מדכתיב אל תשקצו את נפשותיכם, שם מג. עח: אזהרה על אכילת אוכלין טמאין מדכתיב ולא תטמאו בהם ונסמאתם בם, שם. ועי' פערלא ח"ב 184. 109 - כבודם: כלומר לכבודם הוא שלא יעזבו את הלוי, והיא מל"ת עט, עפ"י דב' יד כז. פ, פא: שלא לענות אלמנה ויתום, שמ' כב כא. סן אַתְּרָה: עדה"כ אם ענה הענה אותו... וחרה אפיו שם כב. 110 - פב, פג: וגר לא תונה ולא תלחצנו, שמ' כב כ: - לא תוננו בדברים ולא תלחצנו בממון, מכילתא משפטים, יח. פד: אזהרה שלא ליקח כופר ממון תחת מיתה מרוצח במזיד, דב' לה לא. מַתְּבָרָה: מלשון אל תתגרו בם, דב' כ ה. 111 - פה: אזהרה על אונאת דברים ואונאת ממון עפ"י ויק' כה יד יז, והגאון כלל את שניהם כאחד (עי' פערלא ח"ב 221). פו: שלא לאמץ לב, דב' סז ו. פז - פט: שלא לעשות עול במשקל במדה ובמשורה, ויק' יט לה. להמרה: להחליף, מל' ואם המר ימיר, שם כז י. 112 - צ: לא תחמוד, ואע"ג דכדברות הראשונות כתיבי שני לאווין לא תחמד בית רעך לא תחמד אשת רעך וגו' (שמ' כ יד טו) מ"מ כיון דשניהם ענין אחד ממש לא מנאן אלא אזהרה אחת (פערלא ח"ב 224). צא: אזהרה לגונב נפש, שמ' כ יג, ועי' מכילתא יתרו, ח. צב: לא תנאף, שם. אזהרה כוללת לכל העריות. מַעְרָה: מלשון - כל העריות עשה בהן המערה כגומר', כריתות ב, ד. 113 - צג - צד: ה' לאווין הכתובים בפרשת העריות, ויק' יח ז ח טו יט כ. קנאתי: קצפתי עליהם, מל' קנאוני בלא אל, דב' לב כא. 114 - צח - קג: שלשה דורות מנרעף: בחו, בת ובתו בנו, ובהם מחמותך: חמותי, ואם חמותי ואם חמותי ויק' יח י יז. גנתי: מאסתי. 115 - קד - קח: ה' לאווין בפרשת עריות, שם. שם סז יד ט יב יג. גנת: כנוי לאשה.

אל תטמאו בכל אלה, כי את כל אלה אשר שנאתי.
 שנאתי אשה אל אחתה, קדוש, וקדושה, ויבמה החוצה,
 וגרושה אחרי הטמאה, ואל תחלל בתך לנאצה.
 עגבות זכר, וזרמת בהמה, ובל תרביענה אשה לשמצה,
 ומהעביר למולך זרע, ומלסרס כל חיה פרוצה.
 פרוצה תלבושת שעטנז, ובל תתעלם מאבדה, ונפל,
 לא תשיכו, ולא תשימנהו, ותהי כנשה, ותמשכן השפל.
 צור לא תנסו ותתצו מוראו, ולא תשמע אל גביא שקר טפל,
 לא יחבל ריחים, ורכב, ובגד אלמנה אליה קפל.
 קפל קלי גבר מאשה, והחלף, ובל תסגיר לארץ מרתים.

120

125

שש מחיות. 116. טשט ואל תטמאו. כל חסר: ערה"כ ונות בית תחלק שלל. תהל' סח יג. סגית י:
 אה. 119. אה וכל תרביעה. 122. אה לא תשיכו. הוהרת, והוא על דרך שאמרו כל מקום שנאמר טן
 128. בדפוסים: ותתנו מוראו. 125. אה כלי בגד. ואל אינו אלא בל"ת (סוטה ה' ע"א), ונמשך עם
 בדפוסים: ובל תסגר. כלומר הוהרתי שאל תטמאו בכל אלה
 (פערלא ח"ב 264). 116. עי' ויק' יח כד.
 117. קט—קיב: ויק' יח יח: דב' כג יח: כה ה. ויבמה החוצה: אסור יבמה לשוק. 118. קיג:
 אוהרה שלא להחזיר גרושתו משנישאת לאחר, דבי כד ד. קיד: אל תחלל את בתך להזנותה, ויק' יס כט.
 119. קטו—קיז: ג לאויון בפרשת עריות, ויק' יח כב כג. עגבות: תאות זמה, מל' ותשחת עגבתה ממנה.
 (יחזק' כג יא). 120. קיח: ויק' יח כא. קיט: אוהרה לסירוס אדם ובהמה חיה ועוף, ויק' כב כד, ועי'
 סמרא אמור, זו חיה פרוצה: אף חיה פרוצה, כמו כלב, עי' חגיגה יד, ע"ב (ווערטהיימער).
 121. קכ: אסור שעטנז, דב' כב יא. קכא, קכב: שלא להתעלם מאבדת ישראל, שם כב א: לא תראה חמור
 אחיך או שורו נופלים וגו', שם ד. 122. קכג: לא תשיך לאחיך, דב' כג כ. והיא אוהרה ללוה שלא יתן
 רבית, עי' ספרי, כי תצא, סיס' רטב. קכד: לא תשימין עליו נשך, שם' כב כד, והיא אוהרה למלוה, לערב
 ולעדים, עי' בבא מציעא עה, ע"ב. קכה: לא תהיה לו כנשה, שם' כב כד. קכו: לא תבא אל ביתו לעבט
 עבטו, דב' כד י. השפל: כנוי ללוה, משום דעבד ליה לאיש מלוה, משליכ בו, ואין לך שפל יותר מעבד,
 וכבר מצאנו בקרא אצל עבדות לשון שפלות, כמו בתהלים קלו כג: "שבשפלנו זכר לנו" (עי' פערלא ח"ב
 306). 123. קכז: לא תנסו את ה', דב' ו סו. ותתצו מוראו: כלומר לא תתצו מוראו, ווהי ל"ת
 קבח: שלא לגתוך שום בית עבודת האל שנ' "לא תעשון כן לה' אלהיכם", דב' יב ו. קכט: לא תשמע
 אל דברי הנביא והוא, דב' יג ד, אשר טפל שקר. 124. קל, קלא: דב' כד ו יז. אליה קפל: מל'
 -היצא בטלית מקופלת" שבת נח, ע"א, ור"ל הנח את בגד האלמנה מקופל לשמרו ולהחזירו לה. 125. קפל
 כלי גבר: מל' "קפלו את האבנים", סוטה לו, ע"א, ור"ל הסר כלי גבר מאשה, ווהי ל"ת קלב עס"י דב'
 כב ה. והחלף: כלומר וכן להפך, ווהי ל"ת קלג: לא ילבש גבר שמלת אשה, שם, שם. קלד: לא
 תסגיר עבד אל אדוניו, שם כג סו. מרתים: כנוי לארץ בכל עפ"י ירמיה ג כא, ור"ל שלא תסגיר העבד

זר לא יאכל קדש, לא תתעשת בנגע למראה עינים.
 רק לא תקח האם, וערלה, ולא ידבק חרם בנדיים,
 נקי בדין מענוש, מבית ומפיס מדות שתיים.
 שתיים וארבעים ומאה מצות לא תעשה הרע.
 אלה הם חובות הגוף ושתיים הקיצונות מהשתרע.
 תגור כי אני דין להפרע ולא יגורני רע.
 לא תוסף עליו וממנו לא תגרע.

קכב, ב

150

תגרע זרע, וקציר בשביעית, ובשניהם פיובל מדרשון.
 אל תחשבו בליעל, ותגשו, לא תפאר, ותעולל גטשון.

126. אה אדכו לט טשח ולא תתעשת. 130. אדלס שכרח אל אדוניו, ונקט -מרתים" מפני החרות, ונס מהסתרע. 131. טשט להסתרע. אה אדו יגורנו. מפני שרמוז בו ענין מרר ומרי, כתרנומו -על ארעצ 132. אה לא תוסף עליו ולא תגרע. 133. אה אדו כו דעמא סרבין". 126. קלה: אזהרה לזר שלא יאכל תרומה, ויק' כב י. לא תתעשת: מל' אולי יתעשת האלהים לנו, יונה א ו, ור"ל, בענין נגע לא תחשוב ותחליט בעצמך מבלי להראותו לכהן, וזוהי ל"ח קלו: השמר בנגע הצרעת, דב' כד ח. בנגע למראה עינים: כלומר בנגע שנראה בלו לעינים ואינו בבית הסתרים (עי' פערלא ח"ב 318). 127. קלו: לא תקח האם על הבנים, דב' כב ו. קלח: אזהרה לאכילת והנאת ערלה, ויק' יס כג. קלט: אזהרה שלא ליהנות משלל עיר הנדחת, דב' יג יח. 128. קמ: ונקי וצדיק אל תהרוג, שמ' כג ו. קמא: קמב: לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן... לא יהיה לך בביתך איפה ואיפה, דב' כה יג יד. 130. חובות הגוף: כבר פירשתי לעיל בשו' 42 כי הכונה היא שאלה המצות מוטלות על כל יחיד ואינן קשורות עם חובות הצבור, ושתיים הקיצונות מהשתרע: יפה באר זה הר' פערלא (שם ח"ב 334) וז"ל: כוונתו בזה לחלוק על כל מוגי המצות, וכראשם הבה"ג, שמנו לאו ולא תוסף ולא דלא תגרע במנין הלאוין, ולא כן דעת רבינו, אלא ס"ל דשני לאוין אלו שאין בהן שום ענין מצוה כס"ע ולא באו אלא לגדור גדר למצות כלן, שלא לגרוע מהן ולא להוסיף עליהן, אינם מנינים במנין הלאוין, וזהו שכתב ושתיים הקיצונות מהשתרע, והוא מל' הכתוב בישיעה (כח כ) קצר המצע מהשתרע, כלו' שני לאוין אלו אציג דאזהרות גמורות הן וחובות הגוף נינהו אין למנותן במנין הלאוין". 133. קמג-קמו: אסור וריעה וקצירה בשביעית וביובל, ויק' כה דהיא. ובשניהם כיובל מדרשון: כלומר שני לאוין אלו האמורים בשביעית נאמרו גם ביובל, ופירוש-מדרשון' כמדרשם בשביעית כך מדרשם ביובל, וכונן בזה למה שאמרו בספרא (בהר ג) -לא תורעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזיריה כשם שנאמר בשביעית כך נאמר ביובל" (עי' פערלא ח"ב 335). 134. קמו: השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע וכו', דב' טו ט. אזהרה שלא להנעץ מלהלות מפני השמטה. קמח: לא יבש את רעהו, שם טו ב. אזהרה שלא לתבוע חוב שעברה עליו שנת השמטה. קמט, קנ: כי תחבט זיתך לא תפאר אחרך, דב' כד כו, וכרמך לא תעולל, ויק' יט י. נטשון: כלו' מה שצריך להיות גטוש לעניים.

שְׂכָחָה, פָּאָה, פֶּרֶט, וְלֶקֶט, וְלֹא יֵצֵא הַנָּקִי בְּרִגְשׁוֹן.

לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלֹאכָה בַשַּׁבָּת גַּתְמִיו זָכַר לְיוֹם רֵאשׁוֹן.

רֵאשׁוֹן, וְשִׁבְעֵי בַפֶּסַח, שָׁשָׁה בְּסִינֵן, וְהַפֶּסַח חַוִּיתִיךָ.

הַעֲשׂוֹר, וְהַחֵג, וְעֲצַרְתּוֹ מִמְּלֹאכֶת עֲבָדָה הַזֹּהֲרִיתִיךָ.

קָצִיר חֲדָשׁ, וּמְחַמֶּצֶת, לֹא יֵרָאֶה, וְלֹא יִמָּצֵא פְקֻדְתִּיךָ.

גַּא, וּבָשָׁל, וְשָׁבַר עֵצִים, מֵהוֹתִיר, וְהוֹצִיא, וְזָבַח עַל חֶמֶץ צְוִיתִיךָ.

צְוִיתִיךָ בַּל תִּפְסַח בַּשְּׁעָרֶיךָ, גָּבַר, וְעָרַל, וְתוֹשֵׁב לֹא יִכְרוּ עֲלָיו.

בַּל תַּעֲבֹר וְתֵצֵא גְבוּל בַּשַּׁבָּת, שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעֵי מִצּוֹת זְמַן נִקְוֹוֹ אֲלָיו.

פְּטוּם שְׁמֹן, וְקִטְרֶת, וְלֹא יִסַּךְ, וְזָר בַּל יִקְרַב הַיִּכְלָיו.

לֹא תַעֲלוּ עַל מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת, וְנִסַּךְ לֹא תִסְכוּ עֲלָיו.

עֲלָיו אֵין מַעֲלוֹת, וְהִנֵּפֶת חֲרָב, וְתִכְבֶּה אֵשׁ הַחִיצוֹן לְרִגּוּעַ.

135 - פרט חסר: א"ה. 136 - מלאכה, כן בדפוסים; יט ט י קנה: כי יקח איש אשה חדשה ... נקי

יהיה לביתו, דב' כד ה. בְּרִגְשׁוֹן: מל' למה רגשו

גוים, תהלים ב א, כלומ' כאספת אנשי המלחמה.

136 - קנו: אוהרת מלאכת שבת, שמ' כ יא.

137 - 138 - קנו - קסג: אוהרת מלאכה בא' וו' דפסת,

בשבועות, ר"ה ויוכ"ס בא' דסכות ושמיני עצרת,

ויק' כג ז ח כא כה כח לה לו. ששה בסיון:

חג השבועות, כי לפי הקביעות שלנו עצרת לעולם

בששה בסיון, ורס"ג הולך לשיטתו שהקביעות עפ"י חשבון היא מן התורה, וגם דחיות אד"ו וכל דקדוקי

עבור שלנו בכלל, וזה אחד מעקרי המחלוקת בינו ובין הקראים (עי' ספר מלחמות ה' להקראי סלמון בן

ירוחים, גויארק תרצד, עמ' 15 הע' 81). והכ"ס א: ראש השנה, עפ"י דרשת חז"ל (ר"ה ח ע"א) בכסא

ליום חגנו (תהלים פא, ד) איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה. חויתִיךָ: הגדתִיךָ, מל' יחזה

דעת, תהלי' יט ג. 139 - קסד: אסור חדש, ויק' כג יד. קסה: כל מחמצת לא תאכלו, שמ' יב כ. קסו,

קסז: שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם, שם, שם יט; ולא יראה לך חמץ וגו', שם יג ז. 140 - קסח -

קעג: שש אוהרות השייכות לקרבן פסח, שמ' יב ט י מו; כג יח. 141 - קעד: לא תוכל לזבח את הפסח

באחד שעריך, דב' טז ה. קעה - קעז: עוד ג' אוהרות השייכות לקרבן פסח, שמ' יב מג מה מח. לא

יכרו: לא יאכלו, מל' ויכרה להם כרה, מ"ב ו כג. 142 - קעה: לא תבערו אש וגו', שמ' לה ג. והיא

אוהרה לבית דין שלא ידונו משפט מות בשבת. עי' סנהדרין לה ע"ב. קעט: אל יצא איש ממקומו ביום

השביעי, שמ' טז כט. מצות זמן: ל"ו מצות האחרונות תלויות בזמן. 143 - קפ - קפב: שלא לפסח את שמן המשחה ולא לפסח את הקטרת ולא לוסך בשמן המשחה, שמ' ל לב לו, ועי' מכות ג, ב המפטם את השמן" וכו', קפג: לאו דור לא יקרב אליכם, כמ' יח ד, כולל גם איסור כניסה גרידא בלא עבודה. עי' פערלא ח"ב 429. 144 - קפד. קפה: שלא להעלות קרבנות ונסכים על מזבח הזהב, שמ' ל ט. 145 - קפו:

מֵאֲכָל חֶטְאֵת פְּנִימָה, וּמִנְחַת פֶּהָן מוֹמִים, וְטָמֵא מִלְּנֹגוּעַ.
 שְׁיִמַת שֶׁמֶן וְזָכָה בְּמִנְחַת חֵב, וְהִבְדִּיל מְלֹוֹק בַּפְּגוּעַ.
 אֵל תִּקְטִירוּ שְׂאוֹר, וּדְבַשׁ, וְטָמֵא לְהַקְרִיב לְבַלְתִּי נִגְוֹעַ.
 נִגְוֹעַ אֵין לִיּוֹלֶדֶת, וְלֹא תָבוּא, וְטָמֵא לֹא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ.
 מוֹמִי בַהֶמָּה מִשְׁחוּט, וּמִהַקְרִיב, וְשָׂרוּעַ לְגֵרָר בַּל תִּקְדָּשׁ.
 לְהוֹתִיר תּוֹדָה, וּמִלְחָמָן מְנַחָה, וְלֹא יִלִּין חֵלֶב חוּץ הַקֹּדֶשׁ.
 פֶּן תַּעֲלֶה בְּכָל מְקוֹם, אֲתָנֹן, וּמִחִיר מִהֵבִיא לְקֹדֶשׁ.
 לְקֹדֶשׁ אִם נִטְמָא לֹא יֵאָכֵל, וּמִבֶּן נֶכֶר לֹא יֵאָתִיו.

בטשט, כשאר מקורות: ונפת. א"ה אד"ו לגרוע. 146. אד"ו וטמא מאכל מלנגוע. 147. דפוסים: שומת שמן וזכה. א"ה חוב. טשט והבדלות. 148. א"ה אד"ו טשט שאר. 150. א"ה אד"ו לט ו"א טשט משחוט ומהקטירו. 151. ו"א מהתיר תודה. אד"ל ומלהחמיק. 152. -אתנן חסר: אד"ו.

ולא תעלה במעלות על מזבחי. שם' כ כג. קפז: שלא לבנות מזבח אבניגזית, שם, שם ככ. קפח: שלא לכבות אש המזבח, ויק' ו ה. ו"ל שצ"ל וְהִקְפַּחְתָּ. החיצון: הלאו ה"ל במזבח החיצון כתיב. לרגו ע: לשבות מבער. 146. קפט: אזהרה שלא לאכול מחטאת הפנימית, ויק' ו כג. קצ: אזהרה שלא לאכול מנחת כהן, שם, שם טו. קצא: אזהרה לכהנים בעלי מומים שלא לעבוד עבודת כהנים במקדש, שם, כא יז - כא. מוֹמִים: הַפְּעֵל מן מוֹמִים, כמו מוֹמֵת מן מוֹת, ופירושו מי שנעשה בעל מום. מוֹמִים וטמא מלנגוע: לפי נוסח זה נראה כאלו יש כאן שני לאוין, אחד לבעל מום ואחד לטמא, אבל אזהרת טמא במגע קדש מובאה להלן (ל"ח קצח) מכתוב אחר, לפי זה מצינו הר' פערלא (ח"ב 448) שצריך למחק "וטמא" ולגסס "מומים מלנגוע". אולם אפשר שצ"ל "מומים בטמא מלנגוע", ור"ל שבעל מום מיד כשבא להקריב קרבן כבר עבר על הלאו אעפ"י שעדין לא הקריב, מדכתיב -לא יגש להקריב", ויק' כא כא, וגישה היינו נגיעה. וזוהו הרי הוא כטמא שאפילו בנגיעה בעלמא עבר. 147. קצב, קצג: אזהרה שלא לתן שמן ולא לבונה במנחת חֵב, כלו' במנחת חוטא, עפ"י ויק' ה יא "לא ישים עליה שמן וגו'", שמן וזכה: ו-זכה' כנוי ללבונה עפ"י שם' ל לה. קצד: אזהרה שלא להבדיל ראש חטאת העוף מהגוף במליקתו, ויק' ה ה. בפגוע ע: הר' פערלא (ח"ב 450) חושב שהוא מלשון "גואל הדם הוא ימית את הרוצח בפגעו בו", במ' לה יט, ול"ג שהוא מל' -ופגעו לי בעפרון", בר' כג ה, והוא תאר לקרבן החטאת, שבא לשם כפרה ובקשת סליחה. 148. קצה, קצו: שלא להקטיר שאור או דבש, ויק' ב יא. קצז: שכהן טמא לא יעבוד במקדש, שג' -ויגזרו מקדשי בני ישראל", שם כב ב. לבלתי נגוע: ר"ל אעפ"י שאינו נוגע, כגון שהפך הבשר שבמזבח על ידי קרומית של קנה דהוי פשוטי כלי עץ ואינו טמא (ווערטהיימער). 149. קצח - ר: אזהרה שלא לנגוע בתרומה ובקדשים בטומאת הגוף, ויק' יב ד; אזהרה שלא יבא טמא למקדש, שם, שם; שלא יאכל טמא קדשים, שם, כב ד. 150. רא - רג: אזהרה שלא לשחוט לשם קרבן כל אשר בו מים ולא להקריבו ולא להקדישו, ויק' כב כ - כג. 151. רד: רה: וכי תזבחו זבח תודה ... לא תותירו ממנו עד בקר שם, שם כט - ל; כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ, שם ב יא. רז: ולא ילין חלב חגי עד בקר, שם' כג יח. חוץ הקודש: כלו' חוץ למזבח, דאין לינה פוסלת בראש המזבח, עי' זכחים פו, ע"א. 152. רז - רט: אזהרה למעלה קרבן בחוץ, דב' יב יג, אטור אתנן זונה ומחיר כלב, שם, כג יט. 153. רי: שלא לאכול קדשים שנטמאו, ויק' ז יט. ריא: אזהרה שלא לקבל שקלים מן העכו"ם, שג' ומיד בן נכר לא תקריבו, שם כב כה. עי' ספרא אמרו ז.

לויי לא יגעו, ויראו כבלע, ויעברו מחמשים, ובחלבו ישניו.

155

כהני לא יחללו קדשי, ובל יאכלו בגבולין וישתיו.

הן אלה מצות לקרבניהם עם לא ימיר, ארבעים יהיו.

יהיו קדשים מטמאת מת, מגרושה חלה, זונה לנשותם,

גדולם לא יפרע, ויפרם, ויצא, ירחק אלמנה, וקרוביו במותם.

טרפם אשת זר לא תאכל, בל יפדו חרם, ויקדישו בכורתם,

לא יסגירו חלוט, וישכרו, ובל ינחלו זולתי חקותם.

160

חקותם נוספת חמש עשרה כלם תשעים ושתים נכונים,

המלך אל ישיב עם, ואל ירבה סוסים, ונשים, וממונים.

זומם נדר לא יחל, בל יאחרהו, ומלאת זרעונים.

154. טשט לוי, אה לויי יגעו. אה ובחלבו יעניו; ויא טשט ובחלבו יעויו; אדכו ובחלבו ועויו. 155. אדלט קדש. 156. אה אדלט מצותי. 157. דפוסים: וחללה. 158. אדלט וירחק; דפוסים: ורחק. 159. אה אדכו ויא טפס אשת; אדלט טפס ואשת. אדלט סן יפדו. דפוסים: ויקדישו בכור חם. 160. אה וישברו. 161. אדלט הנוספות. 162. אה ואל ירבה לו. טשט נשים וסוסים.

154. ריב, ריג: אזהר' שלא ליגע בארון העדות. במ' דטו, ולא לראותו כשיוסר ממנו הסרכת, שם, שם כ. רי"ד: אזהרה ללוי שלא יעבוד עבודת המשכן אחר שהגיע לחמשים שנה, במ' ח. כה. ויעברו: כן בכל המקורות ול"ג שצ"ל וַיַּעֲבֹדוּ והכונה לא יעבדו, כי "לא הקודם נמשך גם לכאן. רטו: אזהרה ללויים שלא ירימו מעשרמן המעשרמן הרע על היפה, שנ' במ' יח. לב, ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו", ופירוש "בחלבו ישויו" שחייבים הלוים להיות שוים עם הכהנים

ולתת להם הטוב והמובחר שמקבלים מישראל. 155. רטו: אזהרה שלא יניח הכהן את העבודה ויצא ויק' כא יב. רי"ז, ריח: שלא לאכול ולא לשתות מעשר שני בלא פדיון חוץ לירושלם, דב' יב יז. 156. רי"ט: ולא ימיר אתו, ויק' כו י. עם וכו': כלו' עם הלאו דלא ימיר עולה מספר הלאוים השייכים לקרבנות לארבעים. 157. רכ-רכג: ד' אזהרות לכהנים עפ"י ויק' כא א יז. 158. רכד-רכז: ג' לאוין האמורים בכה"ג, ויק' כא י יב. גדולם: כלו' הגדול שבכהנים, רכז: שלא יקח אלמנה, שם, שם יד. רכח: שלא יסמא לקרוביו, שם, שם יא. 159. רכט: ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל, שם, כב יב. טרפם: מל' טרף נתן ליראיו, תהלי' קיא ת, והוא כנוי לתרומת הכהן. רל: שלא לפדות חרמי כהנים, שם לז כח-כט. רלא: שלא להקדיש בכור חם לשם קרבן אחר, שם כז כו. רבל' הקודם נמשך גם לכאן. 160. רלב: שלא להסגיר מצורע מוחלט, שם יג יא. רלג: שלא יכנס כהן אל המקדש כשהוא שכור, שם י ט. רלד: בארצם לא הנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם", במד' יח כ. 161. נוספות: ג"ל שצ"ל הנוספות' כמו באדלט, ור"ל כי מצות ל"ת הנוספות לארבעים מצות ל"ת השייכות לקרבנות הן חמש עשרה במספר, ויחד עם ל"ז מל"ת התלויות בזמן הן תשעים וששים. וטעה הרש"א ווערטהיימער בחשבו כי חקותם נוספות' רומז לשש ערי מקלט, כי מלבד שאין מקומם בין מל"ת הרי לפי זה היה מספר המצות הנוספות ט"ז ולא ט"ו. 162. רלה-רלח: ד' לאוין האמורים במלך, דב' יז טז-יז. 163. רלט, רמ: איש כי ידור נדר ... לא יחל דברו, במ' ל ב; וכי תדור נדר ... לא תאחר לשלמו, דב' כג כב. רמא: אזהרה שלא להקדים תרומה לבכורים ומעשר ראשון לתרומה ומעשר שני לראשון, שנ'

אל יגלח הנזיר, ויטמא וישתף דם ענב וגפנים.

וגפנים פן תקדש, וכלאי זרע, ורבעי בהמות מונחות. כנג. ב 165

לא תתעמר, ותשחית עץ, ויוסיף המלקה עלי גכוחות.

המגרש לא ימכר, והמעשר למת, ולטמא ולאנחות.

ומקנה הנמכרת בל יגאל, עבדה, וגזה מקדשים דחות.

דחות מן הסהל פצוע, וכרות, ממזר, עמוני, ומואבי,

לא תדרשו שלמם לעד, מצרי, ואדומי עד שלשה מהביא. 170

גרזן לא תניף, ותתן אל פלי, ותחרש בכלאים קתעבי.

לא יעבד בנחל, ולא תבנה עיר בגדה בי.

בי השבעתיך לא תסיג, ותחסום, ואחיד בפרך לא תכלה.

164. ויטמא חסר: דפוסיס. 165. אדלט וגפנים

בל תקדש. אדלט טשש ורבע בהמות. 167. ולאנחות,

א"ה מתקן בגליון ומנסח -ולאחות". 168. א"ה

הנמכרת בלי גאול. 169. א"ה טשש חקהל; בשאר

מקורות: קהל. 170. דפוסיס: חסום; א"ה חשיג.

מלאתך ודמעך לא תאחר, שמ' כב כה. על' תרומות
פ"ג, ו. 164. רמב - רמד: ג' לאוין האמורים
בנזיר, במ' ו ג-ה. 165. רמה: שלא לאכול
ולהנות מכלאי הכרם, שנ' פן תקדש המלאה. דב'
כב ט. רמו, רמז: -בהמחך לא תרביע כלאים שדך
לא תזרע כלאים, ויק' יט יט. בהמות מונחות:

כלו' מונחות זו על גב זו, ועי' פערלא (ח"ב 516). 166. רמז: שלא ישתמש עם היסת תאר כשפחה.

דב' כא יד. רמט: -כי תצור אל עיר ... לא תשחית את עצה, שם כ יט. רנ: -ארבעים יכנו לא יוסיף.

שם כה ג. 167. רנא: -ושדה מגרש עריהם לא ימכר, ויק' כה לד. והיא אוהרה שאין עושין שדה מגרש

ולא מגרש שדה לא מגרש עיר ולא עיר מגרש. על' ערכין ס"ט, ה. רנב - רנד: -לא אכלתי באוני ממנו

ולא בערתי ממנו כסמא ולא נתתי ממנו למת, דב' כו יד. למת: כלו' לארון ותכריכין. על' ספרי, כי תבא,

ססקא שג. לא נחות: פ' למי שהוא באנינות. 168. רנה: -ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד

ויק' כו כ. ומקנה הנמכרת בל יגאל: -כלו' שדה אחוזתו שנעשית שדה מקנה על' מכירתה ...

בל יגאלנה על דעת שתחזור ותהא לפניו כמות שהיתה שדה אחוזתו, ואין רשאין לפדותה אלא בתורת שדה

מקנה כאיש אחר' (פערלא ח"ב 526). רנו, רנז: -לא תעבד בכבוד שורך ולא תגז בכור צאנך, דב' טו

יט. ובספרי, ראה, ססק' קכד איתרבו כל קדשי מובח. דחות: כלו' תדחה לעולם אפילו נפדו או שנפל

בהם מום, על' בכורות ט"ו ע"ב. 169. רנה - רסב: חמשה לאוין עפ"י דברים כג ב-ד. 170. רסג:

שלא לדרוש שלום עמון ומואב, שם, שם ז. רסד, רסה: שלא להביא בקהל זרע גר אדומי או מצרי עד

אחר שני דורות, שם, שם ח ט. 171. רסו: שלא יאכל הסועל בשעת מלאכה אלא בגמר מלאכה, שנ'

וחרמש לא תניף על קמה רעך, שם, שם כו; ועי' ספרי כי תצא פסק' רסו. רסז: -ואל כליך לא תתן, שם, שם כה.

רסח: שלא לחרוש בשור וחמור יחדו, שם כב י. כתעבי: גיל שציל -פי תעבי, כלומר כי אני מואס בזה.

172. רסט: אוהרה שלא לעבוד ולזרוע בנחל האיתן שנערפה שם העגלה, שם כא ד. רע: אוהרה שעיר

הנדחת לא תבנה, שם, יג יו. 173. רעא: לא תסיג גכול רעך, שם יט יו. רעב: לא תחסם שור בדישו,

שם כה ד. רעג: שלא לעבוד בעבד עברי עבודת פרך, ויק' כה מו. לא תכלה: מל' אויבי כלם, איכה

פן ירדף גאל הדם, ועברית לעם נכרי לא תסלה.
 אונס, והמלשין כל ישלחו, מאה ושלושים וקמ"ש מצות למלא,
 הכל מאתים ושבעים ושבעה לא תעשה אחת ממצות אלה.
 אלה שבעים ואחד המומתים מצותם שנית לבית דין החזרתי.
 בשבע דרכים להשמיד תמותת זדים פזרתי.
 ברשף ורגם ורצח ומות מבלי רושם הזהרתי.
 ברת, ואבדן מאתי, ופגעון המקנאים גזרתי.
 גזרתי עשרים ושלושה לכרת, משך ערלת בשרו מחויץ,
 לא פסח, ולא התענה, ובכפורים במלאכתו נחויץ.

176

180

174 מ לעם נכרית. 175 טשט ישלח מאה שלשים. ב כב. 174 רעד: אזהרה לגואל הדם שלא ירדוף
 176 אה טשט שבעים. "אחת" חסר: אה. 179 אה. אחר הרוצח הכורח לעיר מקלטו. דב' יט ו. רעה:
 180 טשו כרות. ואבדן. כן אה טשט, שלא למכור אמה העבריה, שמ' כא ת. לא תסלה:
 בשאר מקורות: ואבד. פי' לא תמכר, והוא מל' לא תסלה בכתם אופיר.
 175 רעו, רעו: אזהרה לאונס. איוב כח טו.

ולמוציא שם רע שלא יוכלו לברש את האשה שאנסו או הוציאו עליה שם רע, דבי כביט כט. מאה
 ושלושים וקמ"ש: זה סך הכל של ל"ז מל"ת התלויות בזמן ארבעים מל"ת השייכות לקרבנות.
 חמש עשרה השייכות לכהנים וארבעים ושלושה הנזכרים באחרונה למלאות את המספר הזה. 176 הכל:
 כלומר קל"ה מל"ת הנ"ל עם קמ"ב שנמנו לעיל (שורה 129-130) תעלינה למספר רע"ו.

מנין ע"א העונשין

177 מצותם שנית לבית דין החזרתי: ר"ל דאעפ"י שכבר נמנו האזהרות של אלו העונשין
 במנין הלאוין, וכהעונשין אין שום מצוה נוספת להמוזהרים עליהם כדי שיבאו משום זה במנין בפני עצמן.
 מכל מקום מנה אותן בפני עצמן משום המצוה המוטלת על ידיהן על הבית דין, מפני שכל עונש ועונש
 שבכל התורה הוא מצוה מוטלת על הב"ד לענוש את העבריינים שנתחייבו בהם. ואע"ג דהמצוה המוטלת על
 הב"ד בעונשין אלו היא בקום ועשה, מ"מ סובר הגאון שתורת לאו עליהן, משום שכל עונש תורת לאו
 עליו (עי' פערלא ח"א 11 וח"ג 4 סעיף ב). 178 בשבע דרכים: בשבע מיתות. זדים: כונתו
 שרק אלו שחטאו כמזיד מתחייבים בעונשין הללו. 179 ברשף: ברשיפה, מל' רשפיה רשפי אש,
 שה"ש ח ו. והשתמש במכטא זה משום דשריפת ב"ד לאו שריפה ממש היתה אלא כמו שריפה בגחלים,
 עי' סנהד' גב, ע"א. ורגם: סקילה. ורצח: מיתת הרג. ומות מבלי רושם: זו מיתת חנק,
 ורמו לדרשתם בספרא קדושים פרק י: "מות יומת בחנק... נאמרה מיתה בידי שמים ונאמרה מיתה בידי
 אדם מה מיתה האמורה בידי שמים מיתה שאין בה רושם אף מיתה האמורה בידי אדם מיתה שאין בה
 רושם". 180 כרת ואבדן מאתי: זה עונש כרת ומיתה בידי שמים. ופגעון המקנאים:
 מיתה ע"י קנאים שפוגעים בו, עי' סנהד' פ"ט, ה. 181 עשרים ושלושה לכרת: היינו, כ"א מל"ת
 שיש בהן כרת ואין בהן מיתת בית דין, ושתי מ"ע, פסח ומילה, שמי שחדל לעשותם חייב כרת. עונש א:
 מושך בערלה, אתרבי ביבמות עב ע"א מן "בריתי הפר", בר' יו יד. 182 ב: מי שלא עשה את הפסח,
 במ' ט יג, ג, ד: לא התענה ביוהכ"פ ועשה בו מלאכה, ויק' כג כט-ל. נחויץ: כלו' נמחר לעשות

קבר, א ידם, וחלב האוכלמו, וטמא, באכלו קדש לחוץ.

והבא ביתי וטמאתו עליו, השוחט ומעלה לחוץ.

185 החוץ רקח שמני, וקטרתי, והסך משחתי במרמה.

לועטי נותר, ופגול, וחמץ בפסח ללקמה.

וגם אלה יספרו שנית כי מצותי להכריתם יזמה.

אף המערה מקור נדה כי היא זמה.

זמה מבוא האחות, ואשר אחיות הוריו צועה.

190 דודתו, ואחות אשתו, ואשת אחיו לבלי חוק ממתעה.

חרוג מתרגו מכלנה פן אכרית כפרץ נבעה.

183. ט"ז האוכלימו. 190. אף לבלתי חוק. מלאכתו. מל' כי היה דבר המלך נחוק, ש"א כא ט. ואולי

צריך לנסח: "לא פסח, ובכפורים לא התענה ובמלאכתו

נחוק". 183. ה: אוכלדם וחלב, ויק' ז כה כו. ז: סמא אוכל קדש, שט זכ. ל חוק: ווערטהיימער מפרש שר"ל אף

שהיה חוק לבהמ"ק, שאם היה בפנים בלאו הכי חייב כרת משום ביאת מקדש בטומאה כמו שהוא אומר בסמוך, או ר"ל

שלחצו חבירו בגרונו לדברי ר' יוסי. עי' זבחים קו ע"א תודה כיון". גם פערלא (ח"ג 93) מציע שני

פירושים, אבל שניהם גראים לי כלחוצים ודחוקים, עי"ש. 184. ח: טמא הנכנס למקדש, במ' יט יג. ט. י:

שוחט ומעלה חוק, ויק' יז ג-ד ח-ט. 185. יא-יג: המפטם את השמן והמפטם את הקטרת והסך בשמן

המשחה, שמ' ל לג לח. החוק: כלומר המפטם בחוק אטור, אבל בפנים יחכן שיהי פטור כגון אם עשאו

לשם גבוה למסרו לצבור, עי' כריתות ה ע"א. והסך משחתי במרמה: כלו' שהשיג את שמן המשחה

במרמה וסך כו. לפי שאין חייבין אלא על טיכת שמן המשחה. שעשה משה בלבד (כריתות שם) ואי אפשר

להשיגו אלא במרמה שלא ביריעת הגזברים הממונים על שמירתו (פערלא ח"ג 103). 186. יד. טו: אוכל

גותר ופגול, ויק' יט ה. ועי' כריתות שם. לועטי: מל' הלעיטני נא מן האדום, בר' כה ל. טז: אוכל

חמץ בפסח, שמ' יב יט. ללחמה: כלומר לאכול, מל' לכו לחמו בלחמי משלי ד יז. והשתמש בפעל

"לחם" כדי לרמוז דאין אסור חמץ נוהג אלא במין לחם דוקא. דהיינו חמשת המינים (פערלא ח"ג 106).

188. יז: המערה מקור נדה, ויק' כ יח. 189. יח-כ: הבא על אחותו ועל אחות אמו ועל אחות אביו,

ויק' כ יז יח יג-יד. צועה: פי' שוכב, וצועה מל' את צועה זונה, ירמ' ב כ. 190. כא-כג: הבא

על דודתו ואחות אשתו ואשת אחיו, ויק' כ כ; יח יח: כ כא. לבלי חוק ממתעה: נ"ל שהמ"ם

הראשון של -ממתעה שייך לחיבה הקודמת, וצ"ל: "לבלי חוקם מתעה", ור"ל שבשלוש נשי העריות האלו

עלול אדם להתעות ולומר להן שהן מותרות לו אעפ"י שהוא לבלי חוקם, כלו' נגזרת הכתוב, והטעם

הוא כי עריות אלו שונות מעריות אחרות משום שבאיזה אופנים היו מותרות לו או יהיו מותרות לו:

דודתו, שחיא אשת דודו (כתרגומו: וגבר די ישכוב עם אתת אח אכוהי) הרי היא מותרת לו מדאורייתא

כשדודו הוא אחי אביו מן האב ולא מן האם, ורק רבנן גזרו עלה משום אשת אחי אביו מן האם (יבמות

כא. ע"א); אחות אשתו אסורה עליו רק בחיי אשתו, ואשת אחיו אפשר שתהי מותרת לו ביבום, ולפי זה

אפשר שיתעה אותן אדם לחשוב שהן מותרות לו בכל אופן. כך ג"ל להסביר המאמר הזה. ווערטהיימער

לא עמד על קושי הלשון של -ממתעה" אעפ"י שראה שבמקום אשת אחיו יש לאיש להתעות את האשה.

ודברי פערלא במקום זה (ח"ג 114) אינם מתקבלים על הלב כלל. 191. חרוג מתרגו מכלנה: כלו'

ואחריהם סקול שמנה עשר בתחלה מסית טועה.
 טועה ומדיח רעהו ומתלהלה באובו וידענו
 מגדף, ועובד אל נכר, אף המעביר לו את בנו.
 לך סורר ומורה, והמקלל הוריו במענו
 מכשף, ובא אלי אם כי עמד על ... בנו.
 בנו ברדת עדי כלתו, ואשת אביו יעודה,
 על תבלית, משכבי בהמה, ותועבת זכור צמודה.
 לפי כבוד השבת מחלליה, ובאי מאורשה חמודה.

195

מכל אלה תפחדו. מל' ויחרגו ממסגרותיהם, תהלים
 יח מו. כסרף נבעה : עדה'כ לכן יהיה לכם העון
 הזה כסרף נפל נבעה בחימה נשגבה, ישעי' ל יג.
 192: ואחריהם סקול שמנה עשר : כלו' אחר
 שמנה כ"ג העונשין של כרת בא למנות י"ח עונשין
 שבסקילה. כד : בתחלה מסית טועה : כלו'
 בתחלה בא למנות העונש למסית, דברי' יג ז—יא.
 193: כה : נביא שהדיח, דב' יג ו. עי' סנהדרין פט,
 ע"ב. כו, כז : בעל אוב וידעוני, ויק' כ כז.

192: אה סקל. דפוסים : מסות. 193: אה ומתלהלה
 בבואו וידעונו; טשט באוב וידעוני. 194: אה
 אף המבעיר. 196: אה אל אם. טשט עלי כנו.
 בא" ודפוסים נמצאות נקודות בין על" ובין כנו'
 כאלו היו חסרים איזו מלים, אבל בא" וטשט
 אין כאן שום הספק ועי' בהערות לשורה זו.
 198: אה טשט עד תכלית. בהמה" חסר : טשט. מ
 ותועבות. אה זכור עמודה.

194: כח : מגדף, ויק' כד סז. כט : עובד ע"ז, דב' יז ה. ל : מעביר זרעו למלך, ויק' כ ב. 195: לא :
 בן סורר ומורה, דב' כא כא. לב : מקלל אביו ואמו, שמ' כא יז; ויק' כ ט, עי' סנהדרין ס"ו ע"א.
 קמ' ע"ו : מעון הוא כנוי להקב"ה, עי' מחברת הערוך לר"ש פרחון ערך עון, ור"ל שדוקא המקלל בשם
 חייב סקילה, עי' סנהדר' ס"ז ח. 196: לג : מכשף, שמ' כב יז, עי' סנהדר' סז, ע"א. לד : הבא על אמו,
 ויק' יח ז, עי' סנהדר' נד, ע"א. כי עמד על ... בנו : כך הוא נוסח א"א, כשאר כתבי היד לא נמצאו
 נקודות בין על" ובין כנו', וזה היה נותן מקום לשער כי אינן רק לתשלום השורה, אבל בעמדנו על כונת
 המאמר נראה כי הנקודות האלו מראות על איזה חסרון. כי הרי נקל לראות שמצד שמוש הלשון המאמר
 כי עמד על כנו' מקביל להמאמר הבא בשורה 197 כנו ברדת עדי' וכו', ומכיון שההפך של רדת' איננו
 צמד" אלא עלה", ועל" איננו מקביל לעדי' לכן נראה לי לנסח :

כי עמה [ה' מתחלפת בנקל לד'] על[ה] עדי' כנו
 בנו ברדת עדי כלתו

ור"ל כי עמה, עם האם שבא עליה, עלה עדי כנו, עלה על משכבי אביו שהוא כנו, כלו' שרשו ויסודו, והוא
 מל' ועמד על כנו, דניאל יא כ, וכשכב אדם על כלתו אז הוא, שהוא הַבֵּן והיסוד של המשפחה, במצב של
 ירידה, כלו' היחס של הַבֵּן להאב או האם הוא יחס של עליה מלמטה למעלה, והיחס של האב לכלתו הוא
 יחס של ירידה מלמעלה למטה. 197: לה, לו : הבא על כלתו ועל אשת אביו, ויק' כ יא יב. יעודה :
 אפילו יעודה, היינו ארוסה, וקאי בין על אשת אביו ובין על כלתו (פעולא ח"ג 143). 198: לז—לט :
 משכבי בהמה ומשכב זכור, ויק' כ טו—טז, שם, שם יג. תבלית : מל' תבל עשו, ויק' כ יב. צמודה :
 כלו' התועבה של משכב זכור מחוברת לתבלית משכבי בהמה. 199: מ : מחלל שבת, במ' סו לה. מא :
 הבא על נערה המאורסה, דב' כב כז, ומה שכתב יבאי מאורשה" בל' רבים לאשמעינן דקי"ל כרבנן (סנהדר'

גוֹנֵב נֶפֶשׁ, וּמְמַרָה חֻכְמֵי וּמְכַה אֵב וְאִם הֶעֱצַבְתִּים.
צוֹפָה עִם אֱלֹהֵי לְאֵלִיל, וְהַמְשַׁקְרִים בְּאִמְרֵי פִי חֶצְבְּתִים,
הִבָּא אֶל אִשֶׁת רַעְהוּ, זוֹמְמֵי פִהֶנָּת, וְזוֹנְיָה קְצַבְּתִים.

קְצַבְּתִים שְׁנֵי אֵלֶה הָאֲחֻלְנִים וְהֵם כְּטָפֵל יְדוּעִים,
תַּחֲתָם אָבִיא גּוֹנְבֵי קְסוּוֹת וּבוֹעֵל אַרְמִית מְקַנְאֵיהֶם פּוֹגְעִים.

רוֹצֵחַ, וְאִנְשֵׁי עִיר הַנְּדַחַת שְׁנֵיהֶם לְפִי חֶרֶב גּוֹעִים,
פָּרַט שְׂבַעַת מִיְנֵי מוֹת כָּלֵל אַחַת וְשִׁבְעִים.

שְׁבַעִים וְאַחַד סִנְהֶדְרֵי וְשִׁפְטִים עֲשָׂרִים וְשָׁלֹשׁ בְּקִטְנָה,
יִכְרְתוּ רְשָׁעִים מֵאַרְץ וּבוֹגְדִים יִסְחוּ מִמֶּנָּה.

הַתְּמִימִים יוֹתְרוּ בָּהּ וְלַחֻכְמִים לְבָדֵם נִתְּנָה,

אֲשֶׁרֵי אָדָם מְצָא חֻכְמָה וְאָדָם יִפִּיק תְּבוּנָה. /

210. טש"ט חכמיו. מ ומכה אב ואב. 211. דפוסים: פעמים, בר' כו לו, ור"ל שאעפ"י שמנאם למעלה עם אלקו. 213. דפוסים: בטפל. 214. אביא. בכל המקורות מלבד אא שמנסח: תביא. 215. אה ואנשי הנדות. אה טש"ט גוועים. 217. ושופטים. כן באה; בשאר מקורות: ישפטום. 218. אה טש"ט יכריתו. 219. לבדם, כן בטש"ט, בשאר מקורות: לבדה. 220. אה מצאה.

כד ז וקן ממרא, שם יז יב, מכה אב ואם, שמות כד טו. העצבתים: פערלא (ה'ג 173) מפרש כד טו. העצבתים, אשר תנכוהו וגדלוהו בצער ועצבון כמו שנגזר עליהם מאז כרכתיב הרבה ארבה עצבונך... ואמרין (עירובין ק ע"ב) עצבונך זה צער גדול בנים. 211. טו—ס: המתנבא בשם ע"ז, דב' יח כ, נביא השקר, שם. צופה עם אלהי: הושע ט, ה. באמרי פי חצבתים: מלה"כ על כן חצבתי בנביאים הרגתים באמרי פי, שם ו ה. 212—213. טז: הבא על אשת איש, ויק' כ י. זוממי כהנת... כטפל ידועים: כלוי השמטתי מן המנין זוממי בת כהן ובוועלה משום שהם כבר נספלים לאותן שכבר נמנו בחשבון העונשין, דבועל בת כהן אינו אלא כשאר בועל אשת איש וזוממיה נדונים בחנק מדכתיב כאשר זמם לעשות לאחיו ולא לאחותו, ואין בזה מצוה מיוחדת שתבא במנין בפני עצמה. קצבתים: מלשון ויקצב עץ, מ"ב ו ו. 214. טז, טט: גונב קסוות ובוועל ארמית שקנאים פוגעים בהם, סנהד' סרק ט ו. 215. ע' עא: רוצח ואנשי עיר הנדחת, במ' לה טז, דב' יג טז. 216. פרט... כלל: כל' אם נפרוט מיני המות נמצא שהם שבעה: ארבע מיתות ביד, כרת, מיתה ביד, שמים, מיתה על ידי קנאים, אבל כלל כל העונשין הם שבעים ואחד. 218. ע' משלי כ כב. 220. שם ג יג.

קכה. א תבונה אם יש את נפשכם כל האמים עושו ובאו.

שכל חכמת בני ובינתם תראו חתת ותיראו.

ששים וחמש פרשיות חקים ומשפטים להם נקראו.

שיחי רק עם חכם ונבון הגוי הגדול וכבודם ראו.

ראו שפטיהם ושטריהם מה נהדרו במראם. 225

מנין ששים וחמש פרשיות

רבים התקשו בענין ס"ה המצוות הנשארות שנקראו בשם -פרשיות. משום מה נתן להם השם הזה, וכמה שונות הן משאר המצוות עד שהיו מוגני המצוות מוכרחים לתת במחלקה מיוחדת? והנה הרב פערלא בח"ג של פירושו על תרי"ג מצוות אלו הקדיש לענין זה ששה עשר עמודים גדולים (193-208) והעביר בכור ההגיון כל ההשערות השונות הנמצאות בספרי הראשונים, וכיד בקיאותו הגדולה ושכלו הבהיר הראה כי כל הקודמים לו לא תמיד קלעו אל השערה, ואם צדקו בצד אחד ובא צד אחר והחזיר הקושיא למקומה, וכך הוא מסיים את הפתיחה שלו. לס"ה הפרשיות: -מקום הניחוי לי רבותינו גדולי הראשונים וצ"ל להתגדר בו, ולהסיר המסכה הסרושה על פני הענין הזה אשר היה נעלם וערפל חתולתו מימי רבותינו הגאונים וצ"ל עד עתה".

מובן שאין כאן המקום להאריך בדברים, אבל נחזק וראוי לתת תמצית דבריו בקצור נמרץ. אחר שמנה רס"ג מאתים עשין המוסלנין על היחידים, ומאתים ושבעים ושבעה לאוין ושבעים ואחד עונשים שבמיתה, מהם מצוות המוסלנות חובה על הב"ד, המצטרפים עם הלאוין ועולים בחשבונם, בא מעתה למנות ששים וחמש הפרשיות. כמו שנקראו מצוות אלו לפי מסורת כל הגאונים והראשונים ז"ל, והן כוללות שמונה וארבעים מצוות עשה המשלימות מנין רמ"ח עשין, עם המאתים עשין שכבר נמנו, ושבע עשרה לאוין המשלימים מנין סס"ה לאוין עם רע"ז הלאוין, וע"א העונשים שכבר נמנו. ודוקא ס"ה מצוות אלו נתנו במחלקה מיוחדת מפני שהן מצוות שלא נתחייבו בהן אלא הצבור בלבד ולא היחיד, או מצד שאין עשייתן בפועל אלא ע"י הצבור והב"ד שבראשם ע"י כפייה והכרח. ומאחרי שס"ה המצוות הללו שנמנו בפ"ע ע"פ גדרן שהן מצוות המוסלנות על הצבור, הן תערובות לאוין ועשין יחד ואין נכללין בדרך כלל לא בשם לאוין ולא בשם עשין, נקראו בשם פרשיות. מלשון פרשת דרכים כלומר שקצתן משלימות מנין הלאוין וקצתן משלימות מנין העשין, וכבר מצינו שמוש זה בכמה מקומות (עי' שם עמ' 198-199). עד כאן תמצית חקירותיו של הרב פערלא, ודברי פי חכם חן.

בענין חלוקת ס"ה הפרשיות למצוות עשה ולמצוות ל"ת סמכתי על חקירות פערלא, ומשום שאין כאן מקום להאריך נמנעתי מהביא טענותיו והוכחותיו, אלא רשמתי כאן י"ז הפרשיות שהוא מונה אותן בין הלאוין ומ"ח הנשארים הן מצוות עשה. ואלו הן י"ז הפרשיות שעל מנין הלאוין נמנין: ב, ג, ה, ז, ט, טז, יז, יח, כו, ל, לא, לב, לה, לו, נד, סא.

221-224. ארבעת החרוזים האלה שהם כפתיחה לס"ה הפרשיות נוסדו על דב' ד ה-ח: ראה למדתי אתכם חקים ומשפטים ... ושמרתם ועשיתם כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים ... ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ... ומי גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים צדיקים. 221. האמים: מל' שבחווה כל האמים, תהלי' קי"ז א. 222. תיראו וכו': איוב וכו'. ונ"ל שצ"ל: שכל חכמת בני תבינה תראו חתת ותיראו. משורה זו ואילך חותם רבנו את שמו: שעיד בן יוסף אלוף חתימה כפולה. 223. חקים ומשפטים להם נקראו: היינו שני מיני המצוות המסורות לצבור וב"ד שסתם חקים ומשפטים הן מצוות הצבור (עי' פערלא, ח"ג 207-208). 224. פרשה א: פרשת שופטים ושטרים. דב' טז יח. כוללת מצוות מנוי סנהדרין גדולה וקטנה וגם ב"ד של שלשה בערים שאין

עַל פִּי שְׁנֵי עֲדִים, וַיִּחְקְרוּ הֵיטֵב בְּמִלָּאָם.
 קָמִי סָרָה כַּאֲשֶׁר זָמְמוּ, וּמִן הַלְשָׁכָה יִלְמְדוּ פְּלִיאָם.
 עֹרְכֵי מִלְחָמַת מַה יָּפוּ, בְּהִשְׁיָבָם הַמְחַנְכִים מִן צַבָּאָם.
 צַבָּאָם בְּסוּד קְדוּשִׁים רַבָּה מְחַנְיָהֶם מִקְדָּשִׁים וּמִכְבָּדִים,
 יִצוּדוּ אֲשִׁמָּה עָלֵי מֶלֶךְ, וַיַּעֲרְפוּ לְכַפֵּר דְּמֵי גוֹדְדִים.
 פָּרָשַׁת מַלְקוֹת יִסְרוּן, וְהֵם בְּתַרְוַעַת מֶלֶךְ נוֹעְדִים,
 יִקְרָאוּ לְשָׁלוֹם בְּקֶרֶב וְהַמְשַׁלִּימִים יִהְיוּ לְמוֹ עֲבָדִים.
 עֲבָדִים הָעֲבָרִי וְהָעֲבָרִיָּה מִשְׁפָּטֵי חֻקִּים לְגִלּוֹת.

230

226. א"ה טשז"ט ויחקרום. 228. דפוסים: מלחמתי. בהם ק"כ אנשים. מה נהדרו במראם: רמז
 מיפה. 229. א"ה קדושים מחניהם רבה מחניהם. למה שדרשו ויקר ל'י. ד"א פרי עץ הדר זה
 230. א"ה טשז"ט יצרו אשימה. א"ה וירעפו. מ דם. סנהדרי גדולה של ישראל שהידרה הקב"ה (פערלא
 231. א"ה עובדים. 233. דפוסים: ועבריה משפטי. ח"ג 212). ב: על פי שנים עדים וגו' דב'
 יז. ו. וַיִּחְקְרוּ הֵיטֵב בְּמִלָּאָם : כלו' אע"ג
 שדי בשני עדים מ"מ כשבאו לפני ב"ד הרבה עדים כאחת צריכין כלם במלואם חקירה ודרישה ולא די
 בחקירה ודרישה של שנים מהם. 227. ג: דין עדים זוממים. קמי סרה: עדה"כ כי יקום עד חמט באיש
 לענות בו סרה. שם. ד: ומן הלשכה וכו': כלו' מצוה היא לשאול ולדרוש מן ב"ד הגדול אשר בלשכת הגזית.
 דב' יז ח-ט. 228. ה: פרשת משוח מלחמה. דב' כ א-ט. המחנכים: כלו' שצריכים לחנך ועדיין לא חינוכו.
 229. ו: והיה מחניך קדוש וגו' דב' כג טו. 230. ז: פרשת המלך. דב' יז יד-כ. יצודו: עי' מ"ש פערלא (ח"ג 230).
 233). ולי נראה שצ"ל יצנחו" (הרגל השניה מן החי"ת נמחקה ונעשה לדל"ת) ור"ל עתידים להתרעם ולומר
 שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים (ש"א ח ה). וזה מתאים לדברי ר' נהוראי: -לא נאמרה פרשה זו אלא
 כנגד תרעומתן, סנהד' כ. ע"ב. ח: דין עגלה ערופה. דב' כא א.ט. ד מ' נרד ד ים: כלו' מושלכים
 על אם הדרך, לאפוקי חלל שנמצא טמון בגל, עיי' סוטה פ"ט. א. 231. ט: דין מלקות. דב' כה ב.
 י: מצות הצבור להקהל יחד ולשמוע קריאת התורה. דב' לא ייג. 232. יא: פרשת עיר משלמת
 וסאינה משלמת. דב' כ ייח. 233. יב: משפט עבד עברי. שמ' כא ב. יג: משפט אמה העבריה.
 שמ' כא ז. משפט חקם לגלות: לפי פערלא (ח"ג 253) כונת המאמר היא -שגם שתי מצות
 אלו הן בכלל חקים ומשפטים שהן מסורות לצבור, והלכך מקומן במנין הפרשיות. ולא נהירא לי מכמה
 טעמים. ראשית, אחרי שכבר הודיע לנו בפתיחה שכל ס"ה המצות הנמנות כאן הן חקים ומשפטים, כלומר
 מצות המסורות לצבור, איזה צורך היה לו להוציא שתי מצות אלו מן הכלל ולהגיד לנו עוד פעם כי הן
 בכלל חקים ומשפטים? שנית, אין הלשון "משפטם חקם" לפי רוח השפה. בכל כתבי הקדש, מלבד בשני
 מקומות, לא מצינו שהמלה "משפט" תבא לפני המלה "חק" כשהם מחוברים יחד, בכל מקום מצינו או
 "חק ומשפט" או "חקים ומשפטים" אבל לא "משפט וחק", זולת בדב' ח יא ובנחמיה י ל, אבל גם שם
 נמצא רק בקשר עם מצוה "לבלתי שמור מצותיו ומשפטיו וחקתיו", ולשמור ולעשות את כל מצות ה'
 אדונינו ומשפטיו וחקיו". לפי זה המבטא "משפטם חקם" זר מאד, ומלבד זה העקר חסר מן הספר, כי
 מאומה לא נאמר בחרוז זה על דבר משפט של עבד העברי ואמה העבריה, לכן נ"ל שצ"ל
 עֲבָדִים הָעֲבָרִי וְהָעֲבָרִיָּה מִשְׁפָּטֵם חֻקִּים לְגִלּוֹת

דִּין הַחֵלֶל בַּחֲבֵרוֹ, וּבִהְרָהּ, וּמִשְׁחִית עֵין, וּמִכָּה בַשֶּׁבֶט בְּכָלֹת.

סָרַר נֶגַח, וְנוֹגֵף, וְגוֹמֵץ, הַמִּבְעָה, וְהַהֲבָעַר לַתְּגִמּוּלוֹת.

235

בְּשִׁמְרֵי חָנָם, וְשָׂכַר, וְהִשְׁכַּר, וְהַשְׁוֹאֵל, וּפְרַשְׁת נְחָלוֹת.

נְחָלוֹת וְכָל בַּת יוֹרֶשֶׁת, וְהַבְּכוֹר פִּי שְׁנַיִם יָכִיל.

נְוֹתָי מוֹם וּמִשְׁפָּטֵיהֶם, וְהָאוֹנֵס, וְהַמְּפַתֵּה בְּהִנְכִיל.

מוֹצִיא דָבָה לְעֵנוּשׁ, וּמְחַזֵּק מְבוֹשִׁים לְהִשְׁפִּיל.

קכה. ב

לִקְבְּרוּ נְבִלַת הַתְּלוּי, תְּשִׁלוּמֵי כָּפַל וְכַפְּלִים לְהִשְׁפִּיל.

240

לְהִשְׁפִּיל עַל מְצִיאַת שָׂדֶה כִּי תִנְקֶה מִהוֹחֵפֶר.

וְקִדְשָׁתָם שְׁנַת הַדְּרוֹר בְּהַעֲבַרְת שׁוֹפֵר.

כָּל מוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ פִּירְשָׁתִּי בְּגֵאֲלַת מֶכֶר נִשְׁפָּר.

234- בשבט, כן בדפוסים; בשאר מקורות: שבט.

235- א"ה סדרי נוגף ונוגף... וההבעה. טשט נוגח...

והמבעה. 236- א"ה טשט שומרי חנם ושוכר והשואל;

מ פ בשומר; ו וק בשומר. 241- א"ה טשט מהחפר.

243- דפוסים: בגאולת חכר.

עבד כנעני בראשי איברים, שם כו. יז: דין מכה

עבדו ומת, שם כ. בכלות: כלומר שעשה עמו כלה, שמת תחת ידו. 235- יח: דין נזקי שור באדם,

שם כח. יט: דין נזקי שור בשור, שם לה. כ, כא, כב: דין נזקי בור, שן, ואש, שם לג; שם כב ד-ה.

גומץ: קהלת יח. המבעה: מבעה זה השן. כבא קמא ג, ע"ב. 236- כג-כה: דין שומר חנם,

שומר שכר ושוכר, והשואל, שמ' כב ו-יד. כו: משפט ירושה, במ' כז ח-יא. 237- כז: דין בת

יורשת נחלה, במ' לו ז-ט; נחלות וכל בת: שעור המאמר כאלו אמר: וכל בת יורשת נחלות,

ושינה סדר המלים מפני שזקוק הוא לאות נו"ן בראש החרוז. כח: משפט הבכורה, דב' כא יז. 238- כט:

דין נוחן מום באדם, ויק' כד יט. ל, לא: דין אונס ומפתה, דב' כב כח-כט; שמ' כב טו-סז. בהנכיל:

מל' ויתנכלו אתו להמיתו, בר' לו יח. כלו' התחכם לפתות אותה. 239- לב: דין מוציא שם רע, דב'

כב יג-יט. לג: דין תשלומי בושת, שם כה יא-יב. להשכיל: מל' תן להם רחם משכיל, הושע ט,

יד, והכונה שהאשה מחזקת מבושי האיט לעשות אותו חשון בנינים. 240- לד: דין קבורת הרגוי ב"ה,

דב' כא כב-כג. לה: דין תשלומי כפל, שמ' כב ג. לו: דין תשלומי ארבעה וחמשה, שם כא לו.

וכפלים: כלו' שתי פעמים כפל שהם ארבעה, וכלל בזה גם תשלומי חמשה בקר תחת השור, אעפ"י

שהוא קצת יותר משתי פעמים כפל. להשכיל: מל' להשכילך בינה, דניאל ט כב, כלו' להבין שבשור

משלם יותר מבשה. 241- לו: דין נערה המאורסה שמצאה איש בשדה וצדקה ואין מושיע לה, דב' כב

כה-כו. תנקה מהוחפור: תהי נקיה מכל חרפה ובושת, והוא מל' וחפרה הלבנה, ישעיה כד כג.

242- לח: דין שופר ביובל, ויק' כה ט. 243- לט: דין בתי ערי חומה ובתי ערי החצרים, ויק' כה

כט-לא. מ: דין גאלת ממכר שדה על ידי קרובים, ויק' כה כה. נשפור: מל' אף נחלת שטרה עלי, תהל'

טז ו, ור"ל שהלוקח חייב להטיב עם הגואל לסייעו בפדיונו ולא יתבע ממנו כל הדמים שנחן כשעת מכירה.

סִכּוּם אַרְבַּעִים מִצּוֹת וּנְמַכָּר לְגוֹי בְּפִדְיוֹן יִכְפָּר.

יִכְפָּר לָכֶם בְּשִׁבְתְּכֶם בְּחַטָּאת הַכַּפּוּרִים עַל הַסֵּדֶר.

245

פְּרֻשֶׁת תְּמִידִין, גַּם מוֹסְפִין, וּפְרָה לְמִשְׁמֶרֶת בַּתְּדָר.

טָנָא הָעוֹמֵר, וְהַכּוּרִים, וְשִׁלּוּחַ טַמְאִים מִמַּחְנֵה הַדֶּר.

אֲהָרֹן, וּבְנָיו לְמִלּוּאֵיהֶם, וְטַהֲרַת בְּנֵי לְוִי לְבוֹא חֵדֶר.

חֵדֶר הַמִּשְׁפָּן מֵהַ גִּבְבֵּי אֲשֵׁרֵי עֵין רֵאחֵהוּ בַּמַּחְנֵה.

אֲרוֹן הַבְּרִית, וְהַשְּׁלַחַן, וְאוֹר הַמְּנוֹרָה לֹא יִשְׁוּגָה.

250

זֶהְבַּ מְזַקֵּק לְקִטְרֵת וְנִחַשֶׁת גְּבוּב לְדִשְׁנָה.

לְכָרוֹת בְּבִכּוֹת וּקְלָלוֹת בְּרִיתוֹת אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנָה.

וּשְׁמוֹנָה וְאַרְבַּעִים מְגֵרְשֵׁי לְוִי, שֶׁשׁ מֵהֶן לְמַקְלֵט בְּגֵדְרֵי.

248. אִי לְמִלּוּאֵת. 249. מֵה' חֹסֶר: אִי. 253. אִי. 244. סִכּוּם אַרְבַּעִים מִצּוֹת: כְּלו' עַד כָּאן מִנֵּה

אַרְבַּעִים מִן הַשְּׁשִׁים וְחֲמֵשׁ מִצּוֹת שְׁבַחֲלָקָה זֶה. וּבִלְמַלְקֵט.

שֶׁלֹּא טַרַח לַפְרֵשׁ סִכּוּם זֶה אֲלֵא מִשׁוּם שׁוֹקוֹק הִיָּה

לְאוֹת סַמֶּךְ בְּרֵאשׁ הַחֲרוּז. מֵא: דִּין עֵבֶד עֲבָרֵי הַנִּמְכָּר לְעִבְרִים, וְיִקְרָא כֹה מִז—גַּד.

יְכוּסֶר: מִלְשׁוֹן מִצְאָתִי כִפָּר, אִיּוֹב לֵג כֹּד, כְּלוֹמֵר יִגָּאֵל בַּפְדְּיוֹן. 245. מֵב: סֵדֶר עֲבוֹדַת יוֹם

הַכַּפּוּרִים, וְיִק' טז א—לד. בְּשִׁבְתְּכֶם: כְּלו' בְּיוֹהֲכִיפ' שֶׁהוּא שֶׁבַת שַׁבְתוּן, וְיִק' כג לב. עַל הַסֵּדֶר: רִמְזו

לְמִשְׁנֵה יוֹמָא פִּה, ז: כֹּל מַעֲשֵׂה יוֹם הַכַּפּוּרִים הָאֵמוּר עַל הַסֵּדֶר אִם הַקְּדִים מַעֲשֵׂה לְחַבְרוּ, לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם.

246. מֵג: הַקְּרִבַת תְּמִידִין, וְיִק' ו א—ו. מֵד: הַקְּרִבַת מוֹסְפִין, בִּמ' ל לֹט. מֵה: חֵק פְּרָה אֲדוּמָה, בִּמ' יט

א—ט. לְמִשְׁמֶרֶת: עֲדָה"כ וְהִיחָה לְעֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת. שֶׁס ט. בַּתְּדָר: בַּתְּדִירוֹת, וְזֶה

לְפִי מֵה שֶׁאִמְרוּ בַּחֲסֻפְתָּא פִּג דְּפֵרָה שְׁחוֹלְקִין אֶת אִפְרָה לְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים, אֶחָד נוֹתֵן בְּחִיל, וְאֶחָד נוֹתֵן

בְּהַר הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמֶרֶת וְזֶה שֶׁנִּתֵּן בְּחִיל הִיָּה מוֹכֵן וּמוֹצֵנֵעַ. 247. מו: הַקְּרִבַת הָעוֹמֵר,

וְיִק' כג ייֵיא. מו: שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, שֶׁס יז. מֵח: שִׁלּוּחַ טַמְאִים מִן הַמַּחְנֵה, בִּמ' ה בִּג. מִמַּחְנֵה הַדֶּר:

מֵל' הַדֶּר מִלְכוּת, דְּנִיֵּאל יֵא כ, וְר"ל מַחְנֵה שְׂכִינָה, כִּי הִטְמֵא לְנַפֵּשׁ מוֹתֵר אִף בַּמַּחְנֵה לוֹיָה, עֵי פִּסְחִים סו,

ע"א. 248. מֵט: מִנְחַת חֲנוּךְ שֶׁל כ"ג וְשֶׁל כֶּהֵן הַדְּיוּט, שֶׁמ' כֵּט אֵילָה, נ: עֲבוֹדַת הַלּוֹים בַּמִּקְדָּשׁ, בִּמ' ח

הִיכָב. לְבוֹא חֵדֶר: כְּלו' לְבָא בְּאֵהַל מוֹעֵד. 249. נֵא: לְעִשׂוֹת מִקְדָּשׁ, שֶׁמ' כֶּה—ח. 250. נב: לְעִשׂוֹת

אֲרוֹן, שֶׁס יִכְב. נג: לְעִשׂוֹת שִׁלְחָן וְלִסְדֵּר עֲלֵיו לֶחֶם הַמַּנִּים, שֶׁס כג—ל. נד: לְעִשׂוֹת מְנוֹרָה שֶׁס לֵא—מ.

לֵא יִשׁוּבָה: ר"ל שֶׁאִסּוּר לְשִׁנּוֹת אוֹר הַמְּנוֹרָה הַהַדְּלִיקוּ שֶׁלֹּא בַּמְּנוֹרָה אוּ שֶׁלֹּא עַל הַמְּנוֹרָה הַטְּהוּרָה

בְּסִמִּיכַת קְסָמִים וְצִרְרוֹת וְכוּ"ב (פִּעְרֵלָא ח"ג 403). 251. נה: לְעִשׂוֹת מִזְבַּח הַזֹּהֵב, שֶׁמ' ל א. נו: לְעִשׂוֹת

מִזְבַּח הַחִיצוֹן, שֶׁס כז אֵי—ה. נח שֶׁת: עֲדָה"כ וְצִפִּית אֶתוֹ נִחַשֶׁת, שֶׁס ב. נב ו ב: עֲדָה"כ נְבוּב לְחוֹת

תַּעֲשֵׂה אֹתוֹ, שֶׁס ח. לד שֶׁנֵּה: עֲדָה"כ וְעִשִׂית סִירוֹתָיו לְדִשְׁנֵה שֶׁס ג. 252. נז: מִצּוֹת דְּבִרְכוּת

וּקְלָלוֹת, דב' כז יֵא—כו, וְהִיא כּוֹלֶלֶת מִצּוֹת עֲרֵבוֹת שְׁנוּגַת לְדוּרוֹת, עֵי סוֹטָה לוֹ ע"ב. בְּרִיתוֹת

אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנָה: לְפִי מֵה שֶׁאִמְרוּ (סוֹטָה לוֹ, ע"ב) אֵין לָךְ כָּל מִצְוָה וּמוֹצָה שֶׁבַתּוֹרָה שֶׁלֹּא נִכְרַתוּ

עֲלֵיהָ אַרְבַּעִים וּשְׁמוֹנֵה בְּרִיתוֹת. 253. נח: לֶחֶת מֵח עֲרֵי מְגֵרֵשׁ לְלוֹיִם, בִּמ' לֵה אֵי—ח. נט: לְהַפְרִישׁ שֶׁשׁ

עֲרֵי מַקְלֵט, שֶׁס טו—ו. ב ג ד ר י: ר"ל בְּאַרְץ כְּנַעַן לְגַבּוּלוֹתֶיהָ וּלְאַפּוֹקֵי חוּץ לְאַרְץ שְׂאֵין מִצּוֹת עִיר

לְכַתוֹב תּוֹרָתִי עַל אֲבָנִים וְזָכַר הַמְּזוֹנְכִים בְּעֵדְרִי.

הַשְּׂמוּנָה בְּגֵדִים לְתַפְאֶרֶת, וְשָׁמֵן זָךְ לְמֵאוֹר דְּבִירִי.

255

וְשָׁמֵן רוֹקֵחַ, וְהִמְמַלְחָה עֲשָׂרִים וְחֲמֵשׁ מִצְוֹת דְּבָרִי.

דְּבָרִי הַגְּדַמְתִּי לִיעֲקֹב אֶתוֹ מִכָּל גּוֹי בְּאֲשָׁרֵי/

פְּנֵוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא יָכִילָהּ אֵל תְּפִירָהּ אֵתָהּ בְּחַרְתִּי.

קכו. א

גּוֹי אֶחָד בְּאָרֶץ גִּטְעַתִּיךָ הַעֲטִיתִיךָ כְּלִיל הוּא בְּחַרְתִּי.

פֶּאֶר בָּךְ אֶתְפָּאֵר כַּמְלֵאכִי עַבְדִּי יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל בְּחִירִי.

260

בְּחִירִי הִנֵּה אֵלֶּה מִצְוֹתַי שֶׁשׁ מֵאוֹת וְשֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִסְפָּרָם.

חֹזֵק וְאֵמִץ וַעֲשֵׂה כִּי בַעֲזָרְךָ אֵל רַם.

אָנָּה יְיָ זְכוֹר לְמַקְבְּלֵיהֶם וְאִם דָּל מִמַּעַשׂ דוֹרָם.

בְּאֲשֶׁר זָכַרְתִּנוּ לְהַזְכִּירָם וְכִפִּינוּ לַעֲשׂוֹתָם וּלְשַׁמְרָם.

אִז שֶׁשׁ מֵאוֹת וְשֶׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת שֶׁנִּתְּתָהּ לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ פִּירוּשׁ עֲנִשָּׁן

265

וּמִתֵּן שְׂכָרָם אֶהוּבִים שְׁמֵרוּם עֲמוּסִים נִצְרוּם בְּכָל לֵב חֲקֵרוּם אֵת אֱלֹהֵי

תְּזַכֵּר לָנוּ אֱלֹהֵי מְעוּזֵינוּ וְתַפֵּן לְקוֹל שׁוֹעֲתֵינוּ וְתַמְלֵא בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּיּוֹם

כָּל מִשְׁאָלוֹת לְבִינֵנוּ מִלֶּךְ רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ מִלֶּךְ בְּרֵאשִׁית הַעֲתָר לָנוּ וּגְ

254. טש"ט וזכר. 254-259. שתי שורות אלו חסרות

מקלט נוהגת בהן. 254. ס: לכתוב ספר תורה.

255. לתפארת חסר: טש"ט. רפוסים: למאור

דבורי. 257. מ דבר. 260. מ פ פארי. 264. מ

כאשר זכינו. 265-268. בכ"י אה לא נמצא הסעיף

הזה ותחתיו באה התפלה הזאת: מלך רחמן רחם

עלינו טוב ומטיב הדרש לנו שוב עלינו בהמון

רחמך וכו' ככ' בתורתך שלש פעמים כשנה יראה

כל זכ' ונ' אחר כך באה הכתובת הזאת: ליצחק

בר סעדיה אלמנבגי נ"ג הכותב שבת ברבי אלעזר

המלמד נ"ע ממדינת צהרלוםז'.

257. דברי ... בא שרי: כלומר בעשותי

את יעקב למאושר מכל הגוים, עפ"י מה דתנן רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה

להם תורה ומצוות (סוף אבות) הגדתי לו את דברי ועי' תהלים קמו יס ומלאכי ג יב. 258. ס נ ו ת ...

ל א י כ י ל ו ה ו: מוסב על 'דברי', ונוסד על איוב יא. ט: ארכה מארץ מדה. ב ח ר י: בקצף,

כלו' בודון ובמרי. 259. ג ו י א ח ד: דה"י א י ו כ א. נ ט ע ת יך: ע"פ ישעיה ס כא. כ ל י ל

ה ו א ב ה ד ר י: יחוקאל סז יד. 260. פ א ר ו כו': מל' מעשה ידי להתפאר, ישעיה ס כא.

כ מ ל א כ י ו כו': מל' הכתוב למען עבדי יעקב וישראל בחירי, ישעיה מה ד. ור"ל אני אתפאר בך כמו

שאתפאר בישראל שכתוב בו ובישראל יתפאר, ישעיה מד כג. 263. ל מ ק ב ל י ה ס: למקבלי המצוות.